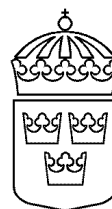

Riksdagens protokoll 1998/99:10

Torsdagen den 29 oktober

Protokoll
1998/99:10

Kl. 13.00 – 16.23

Partiledardebatt

1 § Partiledardebatt

Anf. 1 CARL BILDT (m):

Herr talman! Så står vi här igen i inledningen av en ny mandatperiod. Fyra år ligger framför oss, som kommer att föra oss in i ett nytt decennium, ett nytt sekel, ett nytt århundrade, t.o.m. ett nytt årtusende. Vi har en ny riksdag med en ny sammansättning, fler vänsterpartister, fler kristdemokrater, fler moderater, färre av en del annat och färre socialdemokrater än någonsin tidigare. Ja, det är faktiskt färre socialdemokrater än vad som funnits i Sveriges riksdag någonsin under den tid som vi har haft allmän rösträtt för män och kvinnor i detta land.

Men verkligheten förblir densamma. Vårt uppdrag är att förändra och förnya för att bidra till en bättre vardag för medborgarna och en ljusare framtid för vårt land och vår värld. Det låter högtidligt när man säger så på det här sättet. Men det politiska uppdraget för oss alla, oavsett vem vi företräder eller vilka idéer vi har, är högtidligt. Det politiska uppdraget är viktigt. Det blir inte mindre så i en tid som ställer så stora krav på förändringar och på förnyelse som, enligt min mening, vår tid gör.

Den enskilda viktigaste uppgiften för oss alla under de kommande åren blir att skapa bättre förutsättningar för ny tillväxt och för nya jobb i Sverige. Lyckas vi med det, har vi bättre förutsättningar att klara mycket av det andra som vi måste kunna klara, dvs. vården av de äldre, en bättre skola för våra barn, renare miljö för framtiden och mycket annat. Om vi misslyckas med det viktiga uppdraget, går vi mot ett alltmer splittrat och söndrat samhälle. Vi vet alla – och vi diskuterade det i valrörelsen – att tendenserna finns därute i Sveriges alla delar. Det gäller arbetslösheten, bidragsberoendet, den sociala segregationen och den desperation som så lätt växer ur denna segregation.

Före valet och under valrörelsen var det mest vi som pratade om tillväxt och jobb tillsammans med de andra partierna i jobballiansen. Efter valet verkar det som om alltför har insett att det är tillväxten och jobben som är den avgörande uppgiften.

I regeringen har nu inrättats ett tillväxtdepartement. De bägge ministrarna är väl för ögonblicket upptagna med att ge intervjuer eftersom de inte är i kammaren. De ger ständigt intervjuer, och de låter som halvmumlande halvmoderater när de säger saker om arbetsrätt och skatter som föreföll att vara anatema inom socialdemokratien för bara några veckor sedan.

Detta sker samtidigt som det har varit litet svårigheter på andra områden, om jag har förstått rätt. Det är samtidigt som denna den svagaste socialdemokratiska regeringen någonsin ännu 39 dagar efter valet, och trots två försök, inte har lyckats hitta någon som vill ta ansvar för de sociala frågorna – även om jag inte vill utesluta utan närmast förutsätter att statsministern har ett besked på den punkten senare i dag.

Den som före valet utannonserades som socialminister ville helt enkelt inte vara med efter valet. Den som därefter fick ta över tyckte att socialpolitiken var tråkig och att det var roligare att vara chef för Piteå-lens Sparbank. Rätt eller fel, men det var det besked vi fick.

Vad som kommer att komma ut ur detta återstår att se. Det är viktigt att vi får en tillväxt- och jobbpolitik som är klar och tydlig. Det är viktigt att vi får en socialpolitik som både kan ta itu med köerna i sjukvården och ger oss ett tryggare socialförsäkringssystem. Det är viktigt att vi har en regering som kan arbeta, ge besked och ge politiken inriktning. Det var inte snällt sagt när den tillträdande bankdirektören sade att närmare halva regeringen inte kunde så mycket och skulle tillbringa det första året med att prya på sina arbetsplatser. Så får det inte vara, och jag utgår från att det inte heller är så.

Jag talar om tillväxten, och jag talar om jobben. De riktlinjer vi diskuterade i valet är fortfarande de som är viktiga för de kommande åren.

För det första: att sänka skatten. Det finns inte en enda studie av svensk ekonomi som inte rekommenderar sänkta skatter för arbete och för företagande. De höga skatterna är ett direkt och tydligt hot mot den framtida välfärden och den framtida sysselsättningen. Det har nu i allmänna ordalag välkomnats att man från socialdemokraternas sida talat om att inleda samtal om skattepolitiken. Vi bidrar gärna med våra idéer och förslag.

Ett första viktigt mål måste vara att leva upp till det löfte som många har gett, nämligen att de allra flesta skall betala högst 30 % av sin inkomst i skatt och att ingen skall behöva betala mer än hälften av en inkomstökning i skatt. Det är rimligt och rättvist. Lägre ambition än så vad gäller inkomstskatten tycker jag inte att vi har anledning att acceptera.

För det andra: att befria tjänstesektorn genom lägre skatter på hushållstjänster. Vi har fått utredning efter utredning med förslag efter förslag under år efter år. Det har varit stopp efter stopp från regeringens sida på den punkten. Därmed har man bromsat nya jobb, men därmed har man också bromsat möjligheter till bättre jämställdhet för moderna familjer.

För det tredje: att åstadkomma bättre förutsättningar inte minst för de nya och små företagen. 71 förslag från Småföretagardelegationen har nu samlat damm i lådorna i Regeringskansliet i jag vet inte hur många månader utan att det har hänt något, utan att det har varit några besked. Samtidigt får vi reda på att nyföretagandet i Sverige har minskat.

Jag hade för någon dag sedan besök av chefen och initiativtagaren till en av de mest framgångsrika IT-företagen i världen, som nu satsar stort i Europa. Han var här för att titta på förutsättningarna. Han sade till mig: ”Ni har så mycket i Sverige. Ni har talang, ni har öppenhet och ni har kunskap. Varför är det så dyrt, krångligt och motarbetat att starta och etablera nya företag i Sverige?” Jag skall inte tala om vad jag sade till honom. Men det måste vi kunna ändra på.

För det fjärde: att modernisera arbetsrätten. I dag säger Mona Sahlin i en intervju i Dagens Nyheter: "Den är föråldrad och bygger på ett annat samhälle." Jag brukar säga i grunden samma sak, även om formuleringarna kan vara olika. Men det som är föråldrat och det som bygger på ett annat samhälle måste självfallet moderniseras och förändras och anpassas till ett modernare samhälle. Det handlar om turordningsreglerna i småföretagen – inte turordningsreglerna i regeringen – för att de skall kunna anställa bättre. Här hoppas jag att regeringen skall vara villig, och här vet jag att det finns en beredskap i riksdagen.

För det femte: Om 64 dagar införs den gemensamma eurovalutan i elva länder, från Portugal i söder till Finland i norr. Det är den enstaka största ekonomiska förändringen i vår del av världen i vår tid. Här kännetecknas socialdemokratien – det är vad det handlar om – av en handlingsförlamning och en ovilja till ledarskap som skadar Sverige. Vi har i dag den minst stabila och minst säkra valutan av något av länderna i den europeiska unionen. Detta bromsar investeringar. Detta bromsar jobb. Detta minskar Sveriges möjligheter till inflytande i Europa. Nu växer trycket varje dag – jag såg ett debattinlägg i DN i går – på att vi skall gå från en vänta-och-se-linje till en förbered-och-besluta-linje.

Jag har tidigare sagt att vi bör så snabbt som möjligt få samtal mellan partierna om att lägga upp en tidsplan för förberedelse av när beslutet skall fattas och hur beslutet skall fattas. Där måste det självfallet till informationsinsatser som är större än dem som vi nu har, med utrymme för de olika värderingar och olika åsikter som kan finnas. Ännu så länge har regeringen inte velat diskutera denna fråga. I ett visst läge kan det bli nödvändigt att riksdagen eller riksdagens partier direkt tar initiativet. Att vänta med beslut till valet år 2002 är inte möjligt. Vi är öppna för en folkomröstning, eller ett ställningstagande i allmänt val, 1999 eller 2000. Utanförskapet skadar Sverige. Regeringen måste ha en linje.

För det sjätte: Vi måste ha en sund och stabil energipolitik. Jag skall inte gå in alltför mycket i detaljerna kring detta, utan bara säga att med den linje som man har valt har vi sämre förutsättningar för miljön och för att bekämpa koldioxidutsläppen, och vi får miljardkostnader för sådant som egentligen ingen vill ha. Efter valet fick barnfamiljerna besked om att pengar till den utlovade maxtaxan i dagisavgifter inte fanns. Men miljarder till Barsebäck skall finnas. Barsebäcksavvecklingen går före löftena till barnfamiljerna. Det är inte klokt från någon utgångspunkt alls.

För det sjunde: Vi måste satsa på Sverige som en IT-nation. Det handlar om företagarklimatet, om skolan, om euron, om att skapa förutsättningar för bredband till alla, om att undvika den typen av felsteg som den nya personuppgiftslagen är ett exempel på.

Jag är övertygad om att det är en politik enligt dessa sju riktlinjer – detaljer kan alltid diskuteras – som är förutsättningen för bättre tillväxt och fler jobb under kommande år. Ju tydligare Sverige kan vara längs den linjen, desto bättre är det för framtiden. Ju mer den bromsas och begränsas, desto sämre blir förutsättningarna.

Nu har vi nya parlamentariska förutsättningar i denna kammare. Den vind som blåste var inte tillräckligt stark för att förändringen till de icke-socialistiska partiernas förmån skulle leda till ett regeringsskifte, men den skapade på några punkter måhända nya öppningar. Vi har fått en

parlamentariskt svagare förankrad regering än i något annat medlemsland i den europeiska unionen. Vi har fått en majoritetskonstellation som omedelbart efter att man har pratat sig samman om ett papper börjat uppfylla alla tänkbara krav på rödgrön röra.

Vi moderater kommer att stå för en klar och en kraftfull oppositionslinje. Det har vi redan visat, och med den som grund kommer vi att bilda opinion för det vi är övertygade om är rätt. Men vi kommer samtidigt att vara beredda till samförstånd och samverkan när så krävs för att föra politiken framåt och i Sveriges intresse. Det gäller med den jobbballians vars värde kommer att vara. Det gäller med andra partier, som vi kan förenas med i större och mindre frågor. Det gäller också med den socialdemokratiska regeringen, där vi skiljs åt i så många frågor men där vi för den skull icke skall säga nej till möjligheter till samverkan om detta ligger i Sveriges intresse, med den socialdemokrati som kanske har att se fram mot fortsättningen på den "förvirrande tid" som Mona Sahlin talade om i dag – det är synd att hon inte är här – apropå de plötsliga politiska och personliga förändringarna i regeringen.

Klar och kraftfull i oppositionsrollen. Konstruktiv och konsekvent i öppenheten för samförstånd. Så kommer vår linje att vara.

(Applåder)

Anf. 2 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Vi har haft ett val, och vi har fått ett valresultat, som Carl Bildt betecknar som en rödgrön röra. Jag tror att vi kanske snarare kan beteckna det som en framtidsinriktning på politiken att vi har fått det utslaget också i Sverige. Vi har ju sett det i andra länder. Vi har sett det i Frankrike, och vi såg det senast i Tyskland. Det är det röda och det gröna i kombination som kanske står för de framtidslösningar som vi behöver. Vi behöver insikter om att det är rättvisa som är viktigt för människor, och vi behöver insikter om att det är hänsyn till miljön som är viktigt, och vi behöver insikter om att det är i den kombinationen som lösningarna finns.

Jag vill gärna börja den här debatten med att tacka alla som har gett oss ett så stort förtroende i det här valet. Jag tycker också att det är viktigt att märka att de partier som gick fram i det val som vi just har haft är de partier som har pratat om värderingar. Jag tror att vi skall ta fasta på detta när vi nu fortsätter i en ny mandatperiod, att politiken – det är jag helt överens med Carl Bildt om – är ett viktigt uppdrag. Politiken är det som skall ge möjligheter till förändringar och ge människor möjligheter att växa.

Vi skall ha tillväxt, och vi skall ha jobb. Vi skall ha en ekologiskt hållbar utveckling. Vi skall ha ett samhälle som bygger på rättvisa, på solidaritet och på respekt för varje människas lika värde. De här värderingarna går inte bara att översätta i kronor och ören, i staplar och diagram. Det är en viktig insikt som vi har fått när vi kan tolka både valrörelsen och valresultatet.

Det finns ett stort behov av att vi talar om värderingar. Det finns ett tomrum i samhällsdebatten i dag, och det är just bristen på diskussion, levande debatt, ett offentligt samtal om vad det är för värderingar som skall vara grundstenarna i vårt samhällsbygge. I detta tomrum, i detta vakuum, kan vi se hur värderingar – som jag tror att inte någon av oss

här omfattar – breder ut sig. Det är rasistiska och fascistiska värderingar, yttringar och grupperingar som finns på gator och torg. Vi ser främlingsfientligheten. Vi ser ett sexualiserat våld som drabbar många kvinnor och många unga flickor. Vi ser ett förakt för svaghet som drabbar flera grupper – som drabbar homosexuella, funktionshindrade osv.

Om vi skall komma till rätta med detta och om vi skall bygga ett samhälle med plats för alla är det nödvändigt att vi diskuterar värderingarna och värderingsgrunden. Då tror jag också att det är nödvändigt att vi släpper på fixeringen vid kronor och ören, vid valutakurser och procent-satser. Det är en del av politiken, men det är inte hela politikens uppgift. Politikens uppgift är att göra det möjligt för varje människa att växa och bli större än vad hon eller han kanske någonsin hade trott.

Det är ett gemensamt uppdrag som vi har. Det är ett uppdrag som inte lämpar sig för konfrontationspolitik, utan som lämpar sig för seriösa samtal förda i offentligheten och i de institutioner och i de sammanhang där vi alla finns och verkar – i förskolan, i skolan, på arbetsplatserna och naturligtvis också i de politiska fora och de representativa demokratiska institutioner som vi har. De samtalen hoppas jag att vi också skall föra i denna kammare under den kommande mandatperioden.

Vi behöver som sagt var tillväxt, men vi behöver också mänsklig tillväxt. Vi har satt som mål i Vänsterpartiet att vi nu skall försöka medverka i ett samarbete med regeringen för att bygga detta samhälle. Då har vi sagt att det centrala måste vara att alla människor som kan och vill skall ha möjlighet att också ha ett arbete. Det är inte bara för att arbetet ger lön, utan det är också för att arbetet ger den värdighet och den möjlighet till gemenskap och utveckling som vi alla behöver för att just växa som människor. Därför måste vi forma en arbetsmarknad som också har plats för alla – även för dem som inte arbetar 130 %, även för dem som också vill ha och kräver tid för annat än enbart lönearbete. Därför ingår som en viktig fråga för oss när vi diskuterar arbetsmarknadspolitik och sysselsättning att vi också kombinerar det med moderna reformer som tar sikte på en sänkt arbetstid.

Men vi tar naturligtvis också upp frågor om arbetsrätten, som Carl Bildt berörde. Vi står inför en helt ny arbetsmarknad med helt ny organisation, med helt nya anställningsförhållanden. Men det är vår uppfattning att det i detta läge, med en förändrad och förnyad arbetsmarknad som kräver en större rörlighet av alla, är viktigt att förstärka tryggheten. Det är inte genom att försvaga tryggheten för anställda som vi får en växande och kreativ arbetsmarknad, utan det är genom att ge en trygghet som gör det möjligt för människor att våga och att våga gå nya vägar och bryta in på nya områden. Det är på det sättet som vi kan skapa regler för en modern arbetsmarknad. Det här vill vi naturligtvis vara med och göra.

Vårt uppdrag är klart. Jag hörde i eftervalsdebatten att det var en del borgerliga partier som talade om att vårt uppdrag var så diffust. Vad skall detta nya samarbete leda till? Uppdraget är mycket klart definierat av väljarna: rättvisa, rättvis fördelning, solidaritet, arbete åt alla. Det låter gammaldags, men det är frågor som fortfarande kräver sin lösning. Vi är inte där ännu. Vårt mål är naturligtvis att vi skall komma dit.

Vi lägger fram förslag i denna riktning, och vi kommer att diskutera våra förslag i det samarbete som vi nu har med regeringen. Vi har inte kommit till klarhet i alla frågor. Vi har inte gjort upp ett program till-

sammans om hur detta samarbete skall gå till. Men det har passerat – om Carl Bildt räknar rätt – 39 dagar sedan valet, och vi har fyra år på oss. Jag är övertygad om att vi skall kunna nå de sysselsättningsmål som vi från Vänstern har fått gehör för – ett operativt sysselsättningsmål, som innebär att vi skall skapa möjligheter för nya jobb i storleksordningen 55 000–60 000 per år.

Då krävs det naturligtvis mycket nytänkande. Det krävs att vi är aktiva. Det krävs att vi tittar på Sverige som ett helt land och att vi stimulerar i de olika regionerna. Det krävs att vi tänker nytt både vad det gäller den privata sektorn och den offentliga sektorn. Det krävs att vi ser den offentliga sektorns roll för att också kunna utveckla den privata sektorn. Det krävs att vi ser att vi behöver konsumtionsökningar som vi kan åstadkomma genom en rättvis skattepolitik, så att vi också kan få möjligheter för nya företag att få nya kunder och på det sättet växa. Det krävs att vi ser att kvinnor i dag har en svagare position på arbetsmarknaden än vad männen har. Av en rad olika orsaker är det på det sättet. Jag tror ingen tvivlar på att det är så, men det krävs att vi gör någonting åt det. Jag tror att det är klokt att vi inser att många av oss kvinnor kanske bär på det som är framtidens ledarskap och framtidens nytänkande – möjligheten att se helheten, möjligheten att dela ansvar med andra och inte bygga hierarkier och nya toppstyrda organisationer.

Jag tror att vi måste inse vilken oerhörd tillgång som våra invandrare är när det gäller att forma den nya arbetsmarknaden.

Det är många sådana här frågor som vi skall sätta oss ned och diskutera i den arbetsgrupp som skall tillsättas med representanter för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Jag är övertygad om att vi tillsammans kan komma fram till kreativa lösningar och fruktbara förslag som vi kan förelägga riksdagen.

Jag är litet förvånad över att de borgerliga partierna i eftervalsdebatten har framställt det parlamentariska läget som så skakigt och bräckligt. Det förvånar mig å andra sidan inte, eftersom det är er roll att göra det som opposition. Men jag tycker att bräckligheten och skakigheten i oppositionen är nog så talande när det gäller bristen på alternativ. Den bristen var också tydlig i valrörelsen.

Jag skulle vilja att vi höjde blicken litet grand i denna debatt och såg på åtminstone en internationell fråga. Det är en fråga som jag vill att samtliga partiers ledare tar med sig, funderar på och gärna ger ett svar på i denna riksdagsdebatt. Det är en fråga som är mycket aktuell just nu, och det gäller Pinochet och hans ställning och vad som skall ske med honom.

Vi vet alla att det pågår aktioner av olika slag för att få honom fälld för de mord som han har deltagit i. Det finns länder som tar olika initiativ i denna fråga. Det finns också grupper av människor i Sverige, naturligtvis, som tar initiativ i denna fråga.

Det förvånar mig att regeringen inte på något sätt har uttalat sig i denna fråga. Det bekymrar mig att Sverige, som har varit ett föregångsland och ett ledande land i den internationella debatten, är tyst i en sådan här viktig fråga. Jag skulle väldigt gärna vilja höra statsministerns kommentarer om vad regeringen är beredd att göra för att medverka till att Pinochet ställs till svars för de förbrytelser som han har begått. Jag skulle också gärna vilja höra vad de andra politiska ledarna säger i denna fråga.

Jag skulle också gärna höra från regeringen att den tystnad vi nu har upplevt inte kommer sig av de diskussioner man för om en eventuell försäljning av JAS-flygplan till Chile. Jag hoppas att det inte är detta som lägger hinder i vägen för ett aktivt agerande. Jag hoppas att jag i den här debatten får höra klara besked om att Sveriges regering skall ta aktiva steg för att medverka till att Pinochet blir fälld.

(Applåder)

Anf. 3 ALF SVENSSON (kd):

Herr talman! Under den här mandatperioden skall, som vi alla vet, steget tas in i ett nytt millennium. Ingen av oss tror väl att den sista dagen på 1900-talet i ett historiskt perspektiv kommer att te sig särskilt anorlunda än den första dagen då vi skriver 2000. Om vi däremot under någon sekund erinrar oss hur landet låg vid förra millennieskiftet räcker orden knappt till för att skildra skillnaderna. Och hur skulle de kunna göra det? Då ristades i runor. Då regerade Olof Skötkonung. Då foro vikingarna i väst- och österled.

Det är på intet sätt en nyhet för någon att utvecklingen varit och är enorm. Och nog kan vi enas om att vi som nu har vår stund på jorden har fått vara med om ett rent gigantiskt språng när det gäller förändringar.

Kanske har vi politiker fastnat i föråldrade och urgröpta hjulspår. Har vi måhända för mycket fångats i ett sökande efter motsättningar – trots att förändringarna i vår omvärld snarare borde ha fått oss att åtminstone treva efter mer av samförstånd?

Kanske har vårt intresse för mycket fångslats av det egna partiets väl och ve och för litet av insikten att vi finns här och nu för att främja hela Sveriges, alla medborgares, trygghet, trivsel och välbefinnande. Dessutom har vi ju faktiskt ett visst ansvar för vårt lands hela omvärld.

Jag tycker att vi är för dåliga – allihop – på att klargöra, både för oss själva och för våra medmänniskor, hur gränslöst beroende vi är av varandra och av vår omvärld. Vi hör om krisen i Asien. Vi ser bilder från Balkan. Vi får oss föreläst om klimatförsämringar. Men vi klarar ändå ganska utmärkt av att isolera oss i den falska föreställningen att i vår vrå av världen kan vi sköta oss själva.

Förändringarna i vår omvärld har varit dramatiska, och Sverige har självfallet påverkats. Internationalismen gäller. Morgondagen handlar om EU:s östutvidgning. Det kalla kriget finns nu i historieböckerna. Vem kunde ana för några år sedan att svenska marinsoldater skulle dansa i den tidigare superhemliga sovjetiska flottbasen i Kaliningrad och att svenska Viggenplan skulle välkomnas på baser där flygplan tidigare stått startberedda för att skjuta ned dem?

Nog finns det väl någon anledning att fundera över om den utrikes- och säkerhetspolitiska omvälvningen bör få några följdverkningar i vår svenska inrikespolitik. Vi har kommit så långt att vi av och till dristar oss att debattera ett svenskt medlemskap i ett Nato som i dag är helt anorlunda än för bara några år sedan. Men vi lever gärna kvar i flyddas tiders stämningar och koncentrerar oss mindre frimodigt på de gemensamma tag och takter som krävs, såvitt jag förstår, i ett litet land som vårt när internationalisering och globalisering är ett oavvisligt faktum.

Utrikesnämnden väljs och ledamöterna avger tysthetslöfte, och beskedet efter sammanträdena är alltså kryptiska – som om allting var

vid det gamla. Jag påstår nu inte att Sverige skall klara sig utan utrikesnämnd. Men det kan knappast vara orimligt, nu då vi kanske alla av och till funderar inför 2000-talet, att ställa frågan om inte ett Sverige i 2000-talets omvärld också fordrar något som kanske kunde kallas inrikesnämnd eller något liknande – ett organ i vilket lyhördhet och samförstånd kunde sökas i segslitna inrikespolitiska frågor. I dag kan ju faktiskt inrikespolitiken av och till te sig mer hotfull för den enskilde än vad utrikes- och säkerhetspolitiken gör.

Herr talman! Nu har regeringen bevisligen under flera år stått rådvill inför arbetslöshetens gissel. Det fordras gemensamma tag och takter i de internationella fora där Sverige har, och givetvis skall ha, säte och stämma. Det rapporteras nu och då att Göran Persson och hans regering vid besök nere på kontinenten pläderar för gemensamma europeiska åtgärder för att främja sysselsättning. Borde inte samma strävanden, samma insikt om samförståndets behov, få breda ut sig också inom landet?

Det är obegripligt att inte regeringen försökt ordna en sysselsättningspakt eller åtminstone ett konstruktivt rundabordssamtal.

Det finns absolut ingen nationalekonomisk lag som kräver att satsningar på sysselsättning inte får ske så länge besparingsåtgärder vidtas. Hade regeringen skapat bättre förutsättningar för ökad sysselsättning hade detta kunnat skona mången individ och månet hushåll från svåraste vånda och kränkande behandling. Vi vet ju att Sveriges största interna problem är arbetslöshet och brist på sysselsättning.

Hur länge kan det förresten accepteras att regeringen gömmer undan nödvändiga progressiva åtgärder genom att bara tillsätta arbetsgrupper som skall hålla vänsterpartister och miljöpartister fogliga?

Här finns en jobballians att ty sig till, men i stället reser Göran Persson till Österrike och förespråkar åtgärder som han och övriga tidigare beslutat att inte styra över. Och som någon frågade förut; jag tror det var Carl: Hur länge skall Småföretagardelegationens förslag smusslas undan?

Jag har ofantligt svårt att tro att trolovningen mellan Persson och Schyman kommer att skapa framtidstro bland de sysselsättningsskapande krafterna i riket. Jag har läst Vänsterpartiets hemsida. Gör man det drabbas man lätt av förskräckelse för att ett slags näringslivets tvinsot skall komma att grassera än mer i vårt land.

Herr talman! Under varje partiledardebatt, så också i dag, talas det i regel åtskilligt om ekonomisk tillväxt. Sverige behöver ekonomisk tillväxt. Därför är det förstås också med skepsis vi nu funderar över hur regeringen skall kunna samsas med ett parti som excellerar i antitillväxtuttalanden. Att vi alldeles uppenbart behöver ekonomisk tillväxt innebär ju sedan på intet sätt att tillväxtbegreppet behöver isoleras till renodlad materialism. Jag tror att det också måste få ske en tillväxt av immateriella värden. Många medmänniskor vill se oss politiker engagerade för just detta.

När vi kristdemokrater under valrörelsen pläderat för mer tid för barnen och mer tid för våra äldre handlar det enligt vår uppfattning om att öka tillväxten i samhället – tillväxten av trygghet, av trivsel och av medmänsklighet. Observera – jag säger det igen: Det är inte detsamma som att vi vänder oss mot kravet på ökad ekonomisk tillväxt. Det innebär inte att vi i nuläget pläderar för lagstiftning om kortare arbetstider. Men det

innebär något så enkelt och självklart som att inse att vår vardag fordrar hållplatser då vi känner att vi hinner med och upplever att vi slipper att alltid jagas vidare.

Ett annat begrepp som återkom före valdagen och som sedan upprepats ständigt efter valdagen är generell välfärd. Socialdemokratin har i synnerhet upprepat orden generell välfärd när det blivit debatt om att man tvingats svika vallöftet om taket för dagisavgiften. Då har det sagts att barnomsorgen – i bestämd form, förstås – på samma sätt som skolan bör räknas till den generella välfärden. Barnomsorgen skall alltså vara gratis. Det låter nästan som att bara man sätter ordet generell framför ordet välfärd behöver ingen betala.

Vem bestämmer egentligen vad som skall anses vara generell välfärd? Kan något vara rimligare än att medborgaren erbjuds likvärdiga villkor och förutsättningar, men att valfrihet sedan gäller.

Ett otal undersökningar bestyrker att föräldrars önskemål om barnomsorg varierar. Och märkligt vore det ju annars, eftersom vi alla är olika och eftersom vi dessutom lever under olika förhållanden. Därför kan ni socialdemokrater på inga vis anse att enbart den barnomsorg som kommunerna står för, den barnomsorg som i dag subventioneras, den barnomsorg som enbart en del föräldrar vill ha eller är betjänta av skall karaktäriseras som generell välfärd. Använd språket korrekt! Det ni i dag bedriver och talar om som generell välfärd beträffande barnomsorg skall givetvis kallas *selektiv* välfärd.

Skall det talas om *generell* välfärd i samband med barnomsorg, skall man självfallet respektera *alla* föräldrars val. Låt oss göra det!

Herr talman! Trots storstilad utbildningssatsning, trots kunskapslyft, trots IT-satsningar och dramatiskt utökade individuella referensramar, har politikernas makthegemoni förändrats ytterligt litet. Ingen vill bestrida, tror jag, att stat och kommuner är till för medborgarna. Likväl verkar det av och till som om vice versa gällde.

Herr talman! Sverige behöver en medborgarnas självständighetsförklaring. Det är här skiljelinjen går i svensk politik, mellan de partier som krampaktigt vill dra med sig kollektivismen in över tröskeln till ett nytt millennium och de partier som vill adla individen och hushållen. De som vill främja ett frihets- och ansvarstänkande och som vill förankra framtiden i en etik som gör livet lättare att leva och gör omtanken om medmänniskan till något naturligt.

Måttet på välfärd mäts och vägs i vårt land ofta utifrån den aktuella skattesatsen. Och det är förstås exakt den skattenivå som socialdemokraterna lägger fast som är den korrekta, något av ett axiom för var gränsen för välfärd går. Socialdemokratin har skaffat sig ett slags självskriven rätt att avgöra huruvida en politiker och ett politiskt parti kan anses försvara välfärden eller ej.

Generell välfärd, ja. Vi skall självfallet, alla som kan, vara med och betala välfärden solidariskt, men det är inte detsamma som att vi dessutom skall berövas vår rätt till valfrihet. Vi är som individer alla unika. Vi föds original. Vi har rätt att inom frihetens ramar få forma våra liv. Detta fordrar en etisk medvetenhet, som sagt. Annars riskerar vi att hamna i ett egoismens och den hårda liberalismens samhälle. Men om staten inte inser och accepterar att vi är unika som individer innebär detta också,

enligt vår uppfattning, att staten kväser den individuella kreativitet som vårt samhälle för framtiden inte klarar sig utan.

Vem bestämmer vad som är generell välfärd? Frågan tål att upprepas. Är det rimligt att någon annan än individerna och familjerna själva i största utsträckning får göra det?

Bör det ingå i den generella välfärden att alla skall ha råd att sköta sina tänder? Om inte, varför?

Bör det ingå i den generella välfärden att handikappade skall få behålla sin personliga assistent också efter det att den handikappade fyllt 65 år? Jag har ofantligt svårt för att tro att inte alla handikappade vill behålla sina assistenter också efter det att de fyllt 65 år. Alltså handlar detta om ett generellt välfärdskrav och inte om något selektivt sådant.

Bör det kanske rent av ingå i den generella välfärden, eftersom människovärdet är universellt, att handel och bistånd mer inriktas på att säkra medmänniskors överlevnad, var dessa än bor? Vem har bestämt att generell välfärd skall regleras efter geografin?

Nog bör det väl ingå i den generella välfärden att våra gamla som är i oavvisligt behov av omsorg får omsorg. Och varför skulle inte den omsorgen vara gratis, då man ju *måste* ha den, och den inte *kan* ske någon annanstans än i ett särskilt boende.

Man pläderar ju, som sagt, för att barnomsorg skall vara gratis. Varför skall äldreomsorg diskrimineras när det blir tal om generell välfärd? Kan det bero på att vi låst oss vid begreppet ekonomisk tillväxt, och att just institutionell barnomsorg möjliggör att vuxna förvärvsarbetar? Äldreomsorg frigör självfallet inte på samma sätt arbetskraft för den ekonomiska tillväxten. Om det skulle vara skälet till att ministrar och fackförbundsordförande ordar om att barnomsorgen bör räknas in i den generella välfärden har den ekonomiska tillväxten blivit ett mål och inte ett medel, och då bör man nog tala tyst om respekten för människovärdet.

Och när socialdemokrater i allians med fackföreningsledare ordar om att barnomsorgen skall likställas med den obligatoriska skolan, kunde det då inte vara på sin plats att i samband med talet om välfärd visa på insikten att skolan behöver restaureras? Inte kan det kallas välfärd att poliser behöver patrullera av skolgårdar, att unga flickor kallas vid könsord, att oordning och oreda blivit nästan schemalagd på åtskilliga håll.

Kanske är det så att just *valfrihet* tillhör den generella välfärden, att själv få välja när förutsättningarna skapat likvärdiga möjligheter.

Vi tror att själva begreppet generell välfärd behöver få ett etiskt innehåll, en värdemässig substans. Och varför skulle inte mer tid för barnen vara något väl så självklart i samband med talet om generell välfärd som mer tid för arbetslivet är?

Herr talman! För någon vecka sedan hade jag besök av sprinterstjärnan Maria Akraka. Jag vet att övriga partiledare också uppvaktats av representanter för idrottsrörelsen, när man därifrån velat presentera projektet Starta Vågen, idrottsrörelsens projekt för etik och moral.

Kanske är det något parallellt med detta som vi politiker borde försöka samsas runt inför kommande sekelskifte? Starta en våg av respekt för individens integritet, frihet och förmåga, en rörelse inriktad på att auktorisera och stödja de nära trygghetsskapande miljöer som våra medmänniskor lever i! Kan idrottsrörelsen så kan väl vi, så måste väl vi fänga

de värden, den tillit, den etik som är förutsättningen för att välfärdssamhället skall hålla ihop och kunna främja trivsel och framtidstro.
(Applåder)

Prot. 1998/99:10
29 oktober

Partiledardebatt

Anf. 4 LENNART DALÉUS (c):

Herr talman! Höstens val innebar att den politiska kartan i Sverige ritades om. Den samlade vänstern blev försvagad. Den blev möjligen djupare i någon mening, men den blev kraftigt försvagad. Den traditionella högern har stagnerat.

Av detta kan man se att väljarna inte vill ha en tillbakablickande socialdemokrati eller en konserverad högerpolitik, med allt vad det innebär.

Vi kommer i Centerpartiet att bygga vidare på den politiska strömfåra som har förutsättningar att bli en öppen kanal för åsikter och strömningar som finns bland stora delar av det svenska folket. Jag hoppas naturligtvis att vi här i riksdagen på nära håll skall kunna följa och konkret se hur mitten i svensk politik växer sig starkare.

Det är tydligt att regeringen och dess stödpartier inte har någon riktig bild av vad uppdraget i deras arbete är.

Den sanering som Centerpartiet medverkade till under den förra mandatperioden var ett tydligt uppdrag. Vi visste vad arbetet gick ut på. Men problemet nu är att vänsterstyrets förslag – eller snarare brist på förslag – kännetecknas av en tydlig planlöshet i arbetet, som leder till att man inte förmår att samlat ta till sig de viktiga framtidsfrågorna.

För partier som har ambitioner finns det mycket att göra. Sverige riskerar att delas på flera sätt. Det håller på att bli en klyvning av det svenska samhället, mellan de som har jobb och de som inte har jobb, mellan orter där befolkningen ökar och orter i resten av landet där befolkningen minskar, mellan kvinnor och män, mellan gamla och nya svenskar.

Herr talman! Tudelningen på arbetsmarknaden går allt snabbare. Det håller på att växa fram något av en trygghetsmur som går rakt igenom Sverige. På ena sidan finns de som får del av välfärdssamhällets fördelar, de som har ett jobb att gå till, som har sin ekonomiska trygghet säkrad och som inte varje dag behöver oroa sig för att pengarna inte skall räcka till. På andra sidan finns de som inte har något jobb att gå till, som kanske aldrig fått känna trygghet i sin egen försörjning och som varje dag måste pussla för att få pengarna att räcka till det allra nödvändigaste. Denna trygghetsmur växer sig allt starkare och allt högre. Det är därför litet oroande att regeringen inte har en politik som leder till att hela Sverige sätts i arbete.

Nu har regeringen levererat ett tilläggs mål när det gäller sysselsättningen, men problemet är att budgetpropositionen i det närmaste är kliniskt ren från de politiska åtgärder som behövs för att nå resultat i sysselsättningen.

Budgetsaneringen var och är absolut nödvändig som förutsättning för nya jobb, men nu räcker inte den. Det måste till flera andra saker. Arbetsgivaravgiften måste sänkas. Det måste bli en grön skatteväxling som skapar jobb och skyddar miljön. Lagstiftningen på arbetsmarknaden måste moderniseras. Vi måste också förenkla för företagandet.

Här finns ett område där Sverige kan, bör och måste vara världsledande. Det gäller att utnyttja det moderna miljösamhället. Tyvärr har den

svenska industrin och det svenska näringslivet inte skapat en position i de växande miljöbranscherna. I stället importerar Sverige mer miljöteknik än vad vi exporterar. Detta är dåligt för svenskt näringsliv och för miljöutvecklingen. Vi i Centerpartiet vill under de kommande tre åren satsa rejält med resurser för att utveckla den svenska miljöexporten så att den når ut på nya marknader där det finns stora och nya möjligheter för ekonomisk utveckling för arbete och för en bättre miljö.

Med det nuvarande vänsterstyret riskerar dessa möjligheter tyvärr att gå till spillo. Regeringens brist på politik kommer i stället att spåda på den tudelning som jag talade om och att cementera litet av trygghetsmuren i det svenska samhället.

Herr talman! Tudelningen i Sverige har också en tydlig geografisk dimension. På ena sidan finns städer som kan erbjuda högre utbildning, där tillväxten ökar och där nya jobb växer fram. Befolkningstalen går uppåt i stället för nedåt. Det gäller Umeå, Göteborg, Linköping, Stockholm och Malmö. Andra sidan består av större delen av övriga landet. Företag tvingas i konkurs i stället för att växa. Människors enda val handlar om att stanna och gå utan arbete eller att lämna sin hembygd.

Trots att det är bättre än på många år i svensk ekonomi riskerar folk i stora delar av vårt land att hamna utanför och lämnas i massarbetslöshet. Detta får inte ske. Delar av landet får inte lämnas åt sitt öde. Det behövs något nytt, ett nytt ledarskap som ger alla delar i vårt land lika möjligheter att utvecklas.

Informationstekniken är ett sådant område. Vi vill lägga grunden för en digital allemansrätt som med hjälp av en sedvanerätt kan se till att det i varje hushåll och på varje arbetsplats finns tillgång till den moderna tekniken och möjlighet att använda den. En digital allemansrätt ger förutsättningar för jobb och utvecklingskraft i hela landet.

Socialdemokraterna vill utveckla storstäderna, och det är bra. Problemet är att regeringen bara vill satsa på de stora städerna. I stället för att decentralisera och sprida makt vill regeringen fortsätta att centralisera. På många håll är det ringlande köer till bostadsförmedlingar. Vi kan se hur Dennisleder växer fram och vi kan se förstörda grönområden. Förorter liknar mer och mer glesbygd, inte därför att det är långt till närmaste hus utan därför att det är långt till makten. Framtiden finns också i storstaden, men inte bara där.

Sveriges kraftigaste befolkningsökning finns faktiskt inte i Stockholm, utan den finns i Värnamo. Värnamo leds av Sveriges yngste kommunstyrelseordförande. Han är 31 år, heter Torbjörn Egerhag och är centerpartist. I Värnamo, där växer småföretagen. Där finns Sveriges lägsta arbetslöshet, 2 %. Dit flyttar många nya svenskar och får jobb. Det är centerland, mittens rike mitt i Småland.

Vad socialdemokraterna inte har förstått är att folk faktiskt vill vara företagsamma, att det finns många tusen lokala utvecklingsgrupper som är beredda att vara med och utveckla det nya Sverige underifrån. Men då får inte de centralistiska systemen finnas som kväser människor i deras företagsamhet. Det måste bli slut på centralismen och förmynderiet. Det måste bli slut på att människor tvingas att stå med mössan i hand och be om stöd till än det ena än det andra. Det nya Sverige måste byggas underifrån.

Herr talman! Höstens val innebar också att jämställdheten i riksdagen än en gång ökade. Centerpartiet är bäst i test när det gäller jämställdhet. Vår riksdagsgrupp är nästan helt jämställd. Den består av tio kvinnor och åtta män.

Jämställdheten är också ett av de områden som det talas om i budgetpropositionen, till skillnad från de områden som jag talade om tidigare och som inte tas upp i denna proposition. Fastän det talas om jämställdheten saknas konkreta åtgärder.

Problemet är att vi inte kan blunda för verkligheten. Det växer något av en ny kvinnorörelse fram i Sverige, nämligen rädslan. Många kvinnor vågar sig inte ut och jogga ensamma på kvällen. De flesta undviker dåligt belysta parker. Inte ens en taxi känns riktigt säker längre. Var tionde dag mördas en kvinna i Sverige. Nästan 20 000 kvinnor anmälde att de utsatts för misshandel förra året. Det betyder att denna torsdag kommer ca 60 kvinnor att bli slagna, antagligen av någon i familjen eller av en nära vän.

Lösningen är inte enkel. Den genomförs inte över en natt. Men det handlar om att skapa ett jämställt samhälle där respekten för kvinnor i dess djupaste mening är självklar, där kvinnor på allvar kan känna trygghet.

Herr talman! Tudelningen mellan nya och gamla svenskar har ökat. Det skapar myter och hindrar oss från att se verkligheten ur andras perspektiv, lära och förstå av varandra.

Vi är många som är oroad av det låga valdeltagandet. Det är allra lägst bland de invandrade svenskarna. I Stockholm finns det valdistrikt där bara fyra av tio nya svenskar gick och röstade. Det här är naturligtvis en allvarlig signal. Men det finns mycket i vårt samhälle som snarare motverkar än uppmuntrar människor att ta aktiv del i samhället. Reglerna kring medborgarskapet är ett konkret exempel. Det är många människor som lever i vårt land utan att kunna bli svenska medborgare. De kan inte fullt ut styrka sin identitet. Många av dem är flyktingar som kommer från länder som inte har en fungerande statlig administration. Oklar identitet är den vanligaste orsaken till avslag på ansökningar om svenskt medborgarskap.

Det är naturligtvis helt oacceptabelt att människor som bor och verkar i Sverige och som vill bli svenska medborgare nekas den rätten. Därför är det bra att regeringen har lagt fram förslag om att ge personer med oklar identitet möjlighet till medborgarskap efter åtta års vistelse i landet. Detta är bra, men alls inte tillräckligt.

Jag skall, herr talman, påminna om FN:s barnkonvention, enligt vilken alla barn skall ha rätt till medborgarskap. I dagsläget lever det 4 000 statslösa barn i Sverige. Det är inte acceptabelt. Alla barn skall ha rätt till medborgarskap. Svensk lag måste ändras och ge dem den rätten – rätten till ett medborgarskap – inte minst därför att medborgarskapet är viktigt för integrationen i det svenska samhället. Ett samhälle som inte är berett att sträcka ut en hand mot de nya svenskarna kan inte heller förvänta sig att samma människor med engagemang skall ta del i det svenska samhället. Det går inte att förvänta sig det.

Herr talman! För att lyckas sy ihop klyftorna och hejda tudelningen krävs det att riksdag och regering har vilja och förmåga att ta itu med de stora och viktiga framtidsfrågorna, att vi förmår att riva ned den trygg-

hetsmur som jag har beskrivit, som går tvärs igenom det svenska folket, att vi förmår att ge hela Sverige ny utvecklingskraft och rejäl framtidstro.

Det krävs att jämställdhetsarbetet blir mer än stolta deklarationer, som vi brukar ägna oss åt vid riksdagens öppnande, och att vi ger alla svenskar, oavsett var man råkar vara född, möjlighet att delta och utvecklas i vårt samhälle.

Det är, herr talman, en stor uppgift som ligger framför oss, för Centerpartiet och för mitten i svensk politik.

(Applåder)

Anf. 5 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Det vore mycket bra om Augusto Pinochet kunde ställas inför domstol och dömas för folkrättsbrott. Det skulle skicka en signal till dem i vår tid som fortsätter att förtrycka, tortera och mörda att mänskligheten inte glömmer deras handlingar.

Det skulle också vara mycket bra om Gudrun Schyman och andra företrädare för Vänsterpartiet kunde vara lika tydliga i sitt fördömande av det förtryck som har utövats, och fortsätter att utövas, i kommunismens namn.

Gudrun Schyman sade att valet handlade om värderingar och att debatten bör handla om värderingar. Jag önskar verkligen inget hellre. Vår värdering är att människors frihet och rätt att hysa en åsikt eller en religion skall hävdas. De som förtrycker dem skall fördömas, oavsett i vilken ideologis namn förtrycket sker. Men där har Vänsterpartiet och dess föregångare alltid svikit. *Det* är en värderingsfråga, mina vänner.

Augusto Pinochet anses, som Gudrun Schyman nämnde, vara ansvarig för 4 000 människors död. Lenin, under vars bild Gudrun Schyman uppträdde i valrörelsen, anses ansvarig för 4 miljoner människors död. Det gör honom, vid sidan av Hitler och Stalin, till 1900-talets värsta europeiska massmördare.

Tillfrågad om sitt tilltag att sätta sig under bilden av Lenin sade Gudrun Schyman, återgivet i flera tidningar och kanaler: Ja, Lenin var en politiker. En del av det han sade är inaktuellt. En del av det han sade är aktuellt.

Om debatten nu skall handla om värderingar, vill jag upprepa en fråga som jag har ställt till Gudrun Schyman tidigare: Vad av det som Lenin sade är fortfarande aktuellt? Var det hans kriminalpolitik, var det hans arbetsmarknadspolitik eller hans synpunkter på hur de olikstänkande skulle behandlas osv.? Svara gärna på den frågan, för det gör fördömandet av det förtryck som Pinochet utövade i Chile så väldigt mycket mer trovärdigt. Nog om detta så här långt.

Varslen ökar i Sverige. ABB Generation i Västmanland har varslat 170 personer nyligen, Assi Domän i Piteå 150 personer, Ovako i Hofors 120 personer, Superfos Packaging i Ystad 60 personer osv. En uppgift säger att varslen i oktober låg 25 % högre än i oktober förra året. Prognoserna för svensk ekonomi skrivs ned.

Det var ju det här vi ville diskutera i valrörelsen. Sverige *har* massarbetslöshet, och det kan mycket väl hända att den positiva utveckling som vi har sett några månader vänder igen.

Vi tyckte att det var en löjlig debatt, sade Göran Persson i en intervju i Dagens Nyheter häromdagen. Jag undrar om någon socialdemokratisk

ledare någonsin tidigare har sagt att det skulle vara en löjlig debatt att diskutera jobb och sysselsättning.

I en tid då Sverige skulle behöva en stark ledning är regeringsmakten i förfall. Det går inte en dag utan nya tecken på sönderfall.

På sätt och vis låg det ju en viss logik i att Socialdemokraterna valde att samverka med Vänsterpartiet och Miljöpartiet efter valet. De partierna är ju tillväxtskeptiska, minst sagt, och Socialdemokraterna hade ju i valrörelsen inga besked om jobb och tillväxt.

Jag tycker egentligen att just Göran Persson borde ha insett faran i att inte lägga fram förslag som får fart på jobben och tillväxten, för det som händer nu kan ju vara en rätt otäck parallell till det som hände för tre och ett halvt år sedan, då Göran Persson var finansminister. Då skrev han, jublande glad, i sin första vårproposition, alltså våren 1995: Nu kommer jobben, 89 000 det senaste året – plötsligt räknade han då också med en hel del av det sista borgerliga regeringsåret, för då kom ju jobben i snabb takt – och så räknar vi med att det kommer att fortsätta de närmaste åren. Slutsatsen var: Jobben kommer. Några konkreta förslag behövs inte.

Sedan den propositionen lämnades till riksdagen kom det inte ett enda nytt jobb på två år i Sverige. Och de där 89 000, de försvann.

Det kan ju hända att det vi har sett de senaste månaderna är en ketchupeffekt, att det är ett uppdämt konsumtionsbehov som nu har resulterat i en viss fart i ekonomin. Men med ketchupflaskor är det ju så att när ketchupen är ute, så är också flaskan tom. Vi kan ju inte vara säkra på att den utveckling som vi har sett kommer att fortsätta automatiskt. Det var ju därför vi var så angelägna om att få diskutera dessa frågor: sänkta skatter, modernare arbetsrätt, en ny syn på tjänstesektorn, europeiskt valutasamarbete och mycket, mycket annat.

Det borde nästan vara genant för regeringen att LO och SAF nu har börjat träffas i hemlighet. De kallar visst sitt samarbete för tillväxtalliansen. Bakgrunden är uppenbarligen att de inte har någon tilltro till att statsmakterna skall leverera någon sådan politik.

Nu säger en del socialdemokrater – Mona Sahlin, Björn Rosengren och jag hörde t.o.m. Göran Persson, inte i Sverige men i Österrike, göra det – att det kanske finns ett samband mellan lägre skatter och fler jobb. Ni har ju försatt er i en litet besvärlig situation. Om ni skulle byta spår så kommer ni att göra en del av era väljare besvikna. Ni hade ju en påkostad annonskampanj före valet där budskapet var: Lägre skatter hotar välfärden. Men om det nu är så att det är massarbetslösheten som hotar välfärden och att lägre skatter behövs för att få fart på jobben, och att ni börjar inse det, då har ni försatt er i en ganska svår situation.

Vi lade fram ett förslag i går som vi kommer att ta med oss till de här skattesamtalen. Vi tror på lägre skatter, lägre arbetsgivaravgifter. Det är viktigt med en inkomstskattereform. Det gäller bl.a. att återupprätta den gamla skattereformen. Men det handlar också om lägre skatter som särskilt tar sikte på låg- och medelinkomsttagare – dock naturligtvis inte i en form som skärper marginaleffekterna. Det är också viktigt att avskaffa dubbelbeskattningen på aktier.

Jag vill påstå att socialdemokraterna inte heller har någon plan i fråga om krisen i vården. När det gäller socialministerfrågan, Carl Bildt har varit inne på den, är det naturligtvis en skandal det som har inträffat. Jag menar att den största skandalen var att vallokomotivet Margot Wallström

när man enligt sin egen uppfattning vann valet inte fullföljde det hon hade sagt före valet och tog ansvar för politiken. Jag hade mängder av debatter med henne. Bl.a. frågade jag henne om detta med de privata alternativen. Jag sade: Det finns ju de som är skeptiska i ert eget parti och kanske bland dem som ni skall samverka med.

Låt mig först säga att jag inte är särskilt imponerad av Margot Wallströms tid som socialminister. Hon pryade alldeles för länge. Hon fick inte mycket gjort. Men hon stod ändå för förnyelsens värderingar och var på det sättet viktig att ha på denna post. Det finns ju så mycket traditionalism inom socialdemokratien.

Vad det handlar om är ju att förnya den offentliga verksamheten. Det handlar om personalutveckling och metodutveckling. Kommunalarbetsförbundet av alla aktörer visade ju häromdagen att anställda i den privata vården är mer tillfredsställda och känner sig mer engagerade i sina jobb än anställda i den kommunala vården. Det här visar hur viktigt det är att man har en öppenhet för privata alternativ.

Jag får nu litet kritik på moderata ledarsidor och i moderata eftervalskommentarer. Det gäller att vi folkpartister accepterade socialdemokraternas dagordning i välfärdsdebatten och att vi accepterade att det behövs mer resurser. Jag tar mycket lätt på den kritiken. Det *behövs* mer resurser i vården. Det är inte patienterna som skall behöva lida av att socialdemokraterna är dåliga på att förvalta de resurser som tillförs beroende på att de är så skeptiska till nya grepp.

Men jag är också mycket trygg på det sättet att jag vet att varje gång som jag har talat om den offentliga sektorns problem, vårdens problem, har jag understrukit behovet av organisationsförändringar. Och dit hör just en öppenhet mot privata alternativ. Därför oroade det mig i högsta grad när jag häromdagen i tidningen Dagens Medicin läste om Vänsterpartiet och om att en ledamot i denna kammare räknar med att utnyttja Vänsterpartiets nya maktställning till att försämla villkoren för de privata alternativen. Han sade i klartext att socialdemokraterna har givit efter för mycket för de borgerliga. Nu är då frågan: Margot Wallström har lovat mig och dem som har lyssnat på våra debatter i TV och radio att det inte skall bli på det här sättet. Men nu är hon borta, och hennes efterträdare är också borta. Är Göran Persson en garant för att politiken i det här avseendet är öppen för nya grepp och för förnyelse?

Herr talman! Gudrun Schyman har sagt i något sammanhang att Vänsterpartiets avtryck i den här första budgetpropositionen inte är särskilt tydligt. Det är så svårt att se som avtrycket från en mockasin, sade hon. Jag skulle nästan vilja säga en barnmockasin. Det syns väldigt litet. I huvudsak är jag mycket nöjd med det. Jag tror att det hade blivit sämre ju mer Vänsterpartiet hade fått att säga till om. Men låt mig säga i denna kammare att jag tycker att det är ett stort svek av Vänsterpartiet att de inte har kunnat fullfölja de löften som har givits till änkorna.

Företrädare för Vänsterpartiet har stått tillsammans med oss på demonstrationer och i andra sammanhang, också i denna talarstol, och sagt att behandlingen av änkorna var ett övergrepp, att det var orimligt. Kanske har de inte gjort det som jag brukar göra – och låt mig göra det nu igen – nämligen citerat Joakim Palme, välfärdsforskare. Han har skrivit: Det som skedde med änkepensionerna var det tydligaste avsteget i hela besparingspolitiken från svensk välfärdstradition.

I Stockholm har Folkpartiet kommit till makten tillsammans med några andra koalitionspartier. Där tycker jag att man kan se att vi i Folkpartiet där vi är med och tar ansvar sätter ett mycket tydligt avtryck i det program som vi ställer oss bakom. Folkpartiet kommer i denna stad att få ansvaret för skolan och för åldringsvården.

I det program som de fyra samverkande partierna har lagt fram är det en kraftig satsning för att kapa köerna till äldreboende. Det blir eget rum för alla som önskar det. Det blir ökat stöd för avlösning av anhöriga. Det blir kvalitetsförbättringar i form av bättre medicinsk kompetens i äldre-vården. Det blir en äldreombudsman. Vi kan bocka av vårt program och finna att tack vare att vi har varit med så har politiken blivit annorlunda. Den har blivit bättre. Det är så vi ser på vår uppgift.

Vi gick tillbaka i valet. Sverige har nu fått en politisk inriktning som vi tror är dålig. Men vi skall naturligtvis göra det vi kan för att motsvara det förtroende som vi har fått från dem som trots allt röstade på oss. Det innebär först och främst att hela tiden stå för ett tydligt alternativ när det gäller det vi tror är bra för Sverige.

Jag kan inte säga att vi eftersträvar uppgörelser med regeringen. Vi tycker att utvecklingen nu i huvudsak går åt fel håll. Vi vill inte legitimera detta genom att ta ansvar, genom att göra ett litet fotavtryck på något delområde. Samtidigt gäller förstås att vi för Sveriges skull om det är möjligt att få igenom en politik på något viktigt område som vi verkligen tror på naturligtvis är redo att ta ansvar för de beslut som behövs. Men låt mig i samma andetag säga att jag är pessimistisk till möjligheterna för någon samverkan med den nuvarande regeringen.

Vi kommer att fullfölja vårt uppdrag genom att fortsätta att försöka föra in de arbetslösa i den politiska debatten. Det må vara löjligt enligt Göran Persson. Vi kommer att fortsätta att tala för de sjuka. Vi kommer att fortsätta att tala för barnen, som vi ofta sviker – inte minst genom den skola som vi har i detta land. Vi kommer att fortsätta att tala för tolerans, för europeisk samverkan och för internationell solidaritet. Så ser vi det liberala uppdraget.

(Applåder)

Anf. 6 BIRGER SCHLAUG (mp):

Herr talman! Alla ni som sitter på läktaren! Alla ni som lyssnar på radio och ser på TV!

Vi ser hur en ny politisk våg går över flera länder i Europa. Glädjande är att nyliberalismens tid verkar vara förbi, och den är saknad av få. I bl.a. Tyskland och Frankrike har ett rödgrönt samarbete utvecklats. Här i Sverige har ett samarbete utvecklats mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Vi i Miljöpartiet hävdar att detta samarbete har varit konstruktivt, öppet och positivt. Det är förvisso tre olika politiska partier med tre olika identiteter men med ett gemensamt intresse av att återupprätta politiken. Att återupprätta politiken är bl.a. – nu skall jag ge Göran Persson en stor eloge – när Göran Persson uttalade sig inför ett EU-möte och sade att politiker måste ha en uppfattning om röntgen. Det är just det som politiker skall ha, och jag uppskattade mycket det som Göran Persson sade.

Genom politik kan vi nämligen motverka ekonomismen och den fördummande syn på människa och samhälle som präglat den högervåg som

nu Moderaterna, och tyvärr även centrala delar av Folkpartiet och Kristdemokraterna, fastnat i. Mot denna högervåg står byggandet av ett ekologiskt och socialt hållbart samhälle. Det är den vägen som nu går över Europa och även Sverige.

Carl Bildt började med att säga att det är en ny mandatperiod och ett nytt århundrade och t.o.m. ett nytt årtusende. Men det är i alla fall samma Carl Bildt. Det är skönt att man känner igen något riktigt rejält. Carl Bildt talar om bättre skola, men inte om mer pengar till kommunerna så att de kan åstadkomma den där bättre skolan. Han talar om bättre miljö, trots att miljörörelsen i hela Sverige har dömt ut Moderaterna som det klart sämsta miljöpartiet. Och Carl Bildts minne är ungefär som Lars Tobissons. Det är vissa likheter mellan Carl Bildts minne och en adventskalender – lucka efter lucka. Budgetunderskott, konkurser i småföretag och statsskuld. Det är sådant om Carl Bildt har glömt. Men det är sådant som kännetecknade Carl Bildts tid som statsminister.

I en nyligen presenterad rapport från FN:s utvecklingsprogram redovisas att konsumtionen i världen har fördubblats på 25 år samtidigt som en miljard människor har blivit fattigare.

Klyftorna i världen ökar samtidigt som konsumtionen är på väg att spränga de ekologiska ramar som är möjliga. De rikaste 20 procenten av världens befolkning står i dag för hela 86 % av den privata konsumtionen.

Tittar man på enskilda varor ser proportionerna ut på följande sätt enligt FN-rapporten:

- 87 % av alla bilar ägs av den rikaste femtedelen i världen och 1 % av den fattigaste femtedelen.
- 84 % av allt papper går åt här i den rikaste femtedelen och 1 % i den fattigaste femtedelen.
- 58 % av all energi används i den rika femtedelen och knappt 4 % i den fattigaste femtedelen.
- 45 % av allt kött och all fisk äts hos oss i den rika delen av världen, och 5 % äts av den fattigaste femtedelen.

Trots detta är den dominerande inställningen, även i den materiellt rika delen av världen, att vi skall lösa våra ekonomiska problem genom att konsumera mer. Det finns t.o.m. de partier som har etik på sitt parti-program och som talar om det. Vad är det för etik? Vi skall inte konsumera mer, vi skall konsumera bättre!

Vi som lever nu är på väg att gemensamt överskrida världens bärkraft. Därmed blir det dag för dag allt svårare att undvika en ekologisk och social tillbakagång i framtiden. De flesta politiker är så fokuserade på den penningekonomiska utvecklingen att de glömmer realiteterna. Om konsumtionen fortsätter att växa på det sätt som nu sker räcker inte jordens resurser till. Det skulle behövas både två och tre jordklot till om varje människa skulle ges samma rätt som vi i den redan materiellt rika delen av världen tagit oss.

Miljöpartiet kan inte acceptera ekonomiska teorier som väger tyngre än ekologiska realiteter. Vi kan inte heller acceptera att begreppet tillväxt används på ett onyanserat sätt för att ge sken av att lösningar för framtiden ligger i att den ekonomiska volymen ständigt ökas, oavsett innehåll.

Det är därför nödvändigt med en djup och bred debatt om tillväxtens innehåll och förhållande till de ekologiska realiteterna. En utredning om relationen tillväxt–hållbarhet är nödvändig. En sådan utredning har regeringen, efter önskemål från Miljöpartiet, nu utlovat i nationell skala. Detta kan vara ett genombrott för nytänkande. Det är nämligen lika dumt att säga att allting löser sig om vi bara får ekonomisk tillväxt som det är korkat att säga att allt löser sig om det bara är nolltillväxt. Vi måste diskutera innehållet i tillväxten. Vi skall inte konsumera mer. Det kan inte vara målet. Vi måste konsumera bättre och på ett hållbart sätt.

Det som Mona Sahlin i dag säger i Dagens Nyheter är bra, för att inte säga strålande:

”Tillväxt är inte bara kronor och ören – – –. Det riktigt kontroversiella, men också det riktigt nya, är om socialdemokratin kan hitta en annan syn på vad tillväxt är – – –. Tillväxt är alla de resurser man har i ett land. Det kan vara företag, det kan vara naturen, men framför allt människor.”

Det är bra om vi kan gå ifrån det vulgära begreppet ekonomisk tillväxt och i stället titta på innehållet.

När jag läste Mona Sahlins uttalande i DN i morse gick jag in i min dator och kikade på ett gammalt tal som jag höll på en miljöpartikongress 1987. Jag hade sagt exakt det som Mona Sahlin uttalade. Jag tycker att det var mycket bra.

En förutsättning för att människor skall kunna leva i en hållbar materiell välfärd är att energi och andra naturresurser används på ett ekoeffektivare sätt. Sverige bör därför utarbeta en strategi för att uppnå ett tiofalt mer effektivt utnyttjande av naturresurser, dvs. en strategi för Faktor 10. Jag är övertygad om att vi i Sverige med Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna och med det grönröda samarbete som finns i andra delar av Europa kan uppnå detta. Det står i bjärt kontrast till de nyliberala värderingar som inte handlar om innehåll och kvalitet utan bara om kvantitet.

Låt mig nu kortfattat även ta upp sex frågor inför framtiden som vi i Miljöpartiet tycker är viktiga.

För det första vill jag ta upp småföretagandet. Småföretagardelegationen presenterade en rad mycket intressanta och bra förslag för att underlätta för de riktigt små företagen. Miljöpartiet vill att dessa förslag skall utgöra grunden för en ny småföretagarpolitik som bör sjösättas redan nästa år. Vi delar också Mona Sahlins uppfattning att två personer bör undantas från turordningsreglerna i de riktigt små företagen. Självklart är det bäst om arbetsmarknadens parter klarar av detta själva, men jag hyser bara ett litet hopp om det, men det finns ändå ett hopp om att de skall göra det.

Samtidigt vill jag markera väldigt hårt mot moderater och andra på den borgerliga sidan som vill krossa hela arbetsrätten. Det är inte det som det skall handla om. Man skall ta bort skönhetsfläckarna med kirurgkniv, inte krossa arbetsrätten med motorsåg som Moderaterna vill.

För det andra skall jag ta upp frågan om sänkt arbetstid. Sänkt arbetstid är något som genomförs i de flesta länder, inte minst i de länder där det finns ett grönrött samarbete – i Tyskland och i Frankrike. Vi borde hitta vägar även i Sverige. Vi kan inte vara en isolerad ö i omvärlden där alla andra sänker arbetstiden och vi lever kvar vid 40-timmarsveckan

som om det var en naturlag. En gemensam arbetsgrupp med Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna skall vidareutveckla frågan, och jag vet att det är bra. Ur ett barnperspektiv är sänkt arbetstid dessutom nödvändigt.

För det tredje vill jag säga att man i Tyskland i dag talar om en socialekologisk skattereform, dvs. en grön skatteväxling. Jag tycker att det är viktigt att vi tar tag i detta även i Sverige i dag. En grön skatteväxling, eller en socialekologisk skattereform, innebär att man sänker skatter och avgifter på arbete och i stället höjer den på miljöförstöring – energi, miljöutsläpp och annat. Det leder till att man får en teknisk utveckling när det gäller just miljörelaterad teknik. Det blir lönsamt och ett bra incitament t.ex. för den elintensiva industrin att satsa på utveckling och bättre teknik om energipriserna blir högre och skatten på arbete blir lägre.

De länder som först genomför detta kommer att ligga i framkant när de nya stora marknaderna öppnar sig när det gäller ny teknik, ungefär som Lennart Daléus sade tidigare. Detta är viktigt.

För det fjärde gäller det militären. Det är bra att ÖB nu lägger fram ett förslag som medför en kraftig nedbantning – för övrigt ungefär på det sätt som Miljöpartiet tidigare har föreslagit. Det känns litet märkligt att det just nu finns en viss samsyn mellan ÖB och Miljöpartiet. Synd att ÖB inte hade denna uppfattning för tio år sedan. Då skulle vi ha sparat åtskilliga miljarder beträffande en mängd fåniga vapenslag och annat som vi i dag har ödslat pengar på.

20–23 miljarder kronor satsades förra året på nyinköp av militär materiel. Man kan tänka sig vad hälften av de pengarna i stället skulle ha gjorts i skolan, i barnomsorgen, i sjukvården och i äldreomsorgen, för det behövs fler vuxna i skolan, fler vuxna i barnomsorgen och fler händer i vården. Det är där som vi kan bygga upp ett bra försvar för vår demokrati.

För det femte vill jag ta upp detta med EU. Först vill jag ge regeringen en eloge till när det gäller EU-frågor. Det gäller då den eurobroschyr som har tagits fram och som har delats ut. Den är neutral och schyst, utan vinklingar åt något håll. Jag hoppas att det kan vara ett startskott även beträffande den informationskampanj som regeringen planerar och att den kommer att vara lika schyst och värdenneutral när det gäller ja och nej och hur man ser på EU – det vore alldeles utmärkt.

Jag tror att det faktiskt finns en hel del som Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna skulle kunna samarbeta om när det gäller EU-frågor. Vi har förvisso olika inställning till om vi skall ha en ny folkomröstning om EU, om vi skall ha en ny folkomröstning om EMU osv. men jag tror att det finns sakfrågor som är viktiga. Det handlar om att fokusera på en del sådana viktiga sakfrågor. Jag är t.ex. övertygad om att vi gemensamt skulle kunna driva frågan om att de EU-bidrag avvecklas som går till att bygga fiskefartyg. Världsnaturfonden kom i går med en rapport som visar att överfiskningen är ett jättestort problem. Vi håller på att ta död på fisken, ja, fullständigt utrota den. Ändå ger man EU-bidrag till fiskeflottor. Detta måste vara fullständigt sjukt. Jag är övertygad om att alla som vill bygga ett ekologiskt hållbart samhälle håller med om det.

Jag är övertygad om att vi kan samarbeta när det gäller detta med att miljögarantin måste skärpas så att varje land ges en större rätt att gå före och ställa hårdare miljökrav på olika produkter.

Jag är övertygad om att vi kan samarbeta när det gäller att reformera jordbrukspolitiken så att stödet i större utsträckning ges till ekologisk odling, och kanske så småningom inte alls till traditionell odling.

För det sjätte vill jag ta upp en fråga till som jag tycker är väldigt viktig. Jag tog upp den i valrörelsen men fick inte så mycket gehör för den. Göran Perssons taletid var tyvärr slut i den beryktade TV 2-slutdebatten. Det handlar om integrationsplaner. I Sverige har vi ju någonting som kallas för jämställdhetsplaner. Varje företag och organisation med mer än tio anställda måste presentera en jämställdhetsplan för att visa hur man arbetar med jämställdheten. Det har varit positivt. Det har rivit ned ett antal mentala barriärer hos människor som anställer när det gäller detta att de tänker att det måste vara en man.

På samma sätt borde vi kunna ha integrationsplaner för alla företag och organisationer med mer än tio anställda innebärande att man också där river ned en mängd mentala barriärer så att vi i Sverige – det är ju så det går till i Sverige i dag – slutar sortera ut människor efter namn. Har man ett utländskt namn kommer man ju inte ens till en anställningsintervju. Detta är skändligt i ett civiliserat samhälle. Det här måste vi komma ifrån. Jag vädjar till Göran Persson, Socialdemokraterna och regeringen att ni tar till er idén med integrationsplaner. Det är viktigt, för annars kommer vi i framtiden att hamna i en mycket svår situation.

För att ta till vara såväl förutsättningarna i vårt land som möjligheterna i en ny tid krävs det att ekonomin underställs ekologiska, sociala, kulturella och demokratiska målsättningar. Ekonomin kan inte vara överställd dessa saker, för då hamnar man i ekonomismen och i en nyliberalism som kväver människors möjligheter att växa. Politiken och politikens möjligheter som värnande av de många människornas intressen måste återupprättas efter alltför många år av dessa nyliberala strömningar.

Den i dag fortfarande ofta dominerande ekonomismen måste upphöra som värdegrund. Globaliseringen måste balanseras med självtillit. Makt måste återvinnas till de människor som berörs och till demokratiskt valda församlingar.

Kunskapen om naturens givna spelregler måste öka. Insikten om att Sverige inte bara är en del av Europa utan också en del av en hårt sargad värld med stora orättvisor och en stor miljöskuld skall genomsyra också den svenska politiken.

Diskussionen om tillväxtens innehåll, hot och möjligheter är steg på den vägen. Införandet av gröna nyckeltal i statens räkenskaper är steg på den vägen. Samarbete mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet är steg på den vägen.

Ett ekologiskt och socialt hållbart samhälle är vårt mål. Jag är glad över att kunna säga att jag litar på att det också är målet för Socialdemokraterna och Vänsterpartiet.

(Applåder)

Anf. 7 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Låt mig börja med att på en gång till Birger Schlaug säga att den sist uttalade förhoppningen är vi överens om. Låt oss arbeta för den tillsammans!

Låt mig till Gudrun Schyman säga att flera av regeringens ledamöter, t.ex. Anna Lindh och Pierre Schori, har utomordentligt tydligt uttryckt

regeringens uppfattning om vad som nu händer med den forne diktatorn Pinochet. Också jag har gjort det. Självklart skall han ställas inför rätta. Det är rättssystemen som har att hantera detta, och vi har fullt förtroende för deras förmåga. Det finns ingen som helst koppling från regeringens sida när vi bedömer denna sak till eventuella affärer med den chilenska staten i framtiden. Vår tydliga kampanj mot den chilenska militärdiktaturen från svensk socialdemokratis sida borde i alla sammanhang befria oss från den typen av påståenden och misstankar.

Herr talman! Valet blev en stor motgång för socialdemokratin. Vi förlorade många mandat i riksdagen. Vi förlorade också stöd i kommuner och landsting. Vi är nu i partiet inne i en genomgripande eftervalsdiskussion. Vi har att ödmjukt skärskåda de insatser som vi gjort och att dra lärdom av valet och ta ansvar utifrån de mandat som vi fått. Det är oerhört viktigt att säga detta. Socialdemokraterna är det stora partiet. Vi leder regeringen i riket samt i de allra flesta kommunerna och landstingen. Vi tar vårt medborgerliga ansvar ödmjukt och öppet men också, naturligtvis, realistiskt utifrån de förutsättningar som nu finns i riksdagen och i fullmäktigeförsamlingar, från utgångspunkten att samarbete är nödvändigt för att skapa långsiktigt hållbara majoriteter.

Det samarbete i riksdagen som vi har inlett med Vänsterpartiet och Miljöpartiet har jag goda förhoppningar om skall fungera under den kommande mandatperioden. Vi ser motsvarande mönster ute i landet. Det skapar en god grund för att hävda en välfärdspolitik som bygger på en ekologiskt uthållig tillväxt. Egentligen är läget i Sverige i så fall i god överensstämmelse med vad många andra parlament ute i Europa har för läge. Det är inte avvikande att ha ett rödgrönt samarbete. Det börjar ju snart vara det normala i den europeiska unionen. Det är rödgrön reda i Tyskland. Det är rödgrön reda i Frankrike. Det är rödgrön reda i Italien. Det är rödgrön reda i Finland. Det blir rödgrön reda i Sverige – det är vår förhoppning och vår utgångspunkt.

Vi utesluter naturligtvis inte att vi konstruktivt och öppet samarbetar också med andra partier. Jag sätter värde på de signaler som skickats här i dag från Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet. Vi har att gemensamt ta ansvar för vårt land och har att gemensamt, utifrån det utseende som riksdagen har, vinna förtroende för vår gemensamma förmåga att leva upp till det ansvaret.

Vi är beredda, vi är öppna och vi är förhoppningsfulla efter den början som detta samarbete har fått. Den budget som har lagts fram och som partierna nu har redovisat sina alternativ till kommer att antas med kraftiga majoriteter här i riksdagen. Det är en bra budget. Det är en budget som ytterligare lyfter fram rättvisefrågorna. Nu kan vi höja pensionerna den 1 januari. Vi kan höja bostadstillägget till de sämst ställda pensionärerna. Det gör vi med egna pengar, inte med lånade pengar. Vi ser att vi kommer att kunna höja barnbidraget. Vi ser att vi kan ge löntagarna en liten, men ändock, skattesänkning. Vi ser att vi kan förändra villkoren för dem som bor i hyresrätter så att hyrorna sjunker något. Allt detta gör vi utan att vi lånar pengar. Vi gör det med egna pengar, och vi gör det efter att ha kommit överens med två andra partier som säkrar en majoritet för förslagen här i riksdagen.

Det är ingen dålig start för den här mandatperioden. Jag är övertygad om att mandatperioden kommer att präglas av tre saker: sysselsättning,

arbete, jobb – jag återkommer till detta senare i mitt anförande – rättvisa, dvs. hur vi fördelar det goda som arbetet skapar, och solidaritet, dvs. vår förmåga och vilja att stödja varandra, vår förmåga att leva oss in i andra människors villkor och dra politiska slutsatser av detta. Enkelt uttryckt: arbete, solidaritet och rättvisa, grundpelarna i den svenska välfärdspolitiken. Om den vill vi samarbeta, fru talman, här i riksdagen. Vi gör det i den fasta förvisningen att vi har ett stort folkflertal bakom dessa bärande principer när vi talar om välfärdssamhället.

Det kan bli en bra mandatperiod om vi inte får en motgång i den internationella ekonomin. Låt mig säga att jag är mer orolig i dag än vad jag var för några månader sedan. Vi har en höst som kan komma att innebära påkänningar i några riktigt stora länder ute i världen. Om det går illa där spiller det också över på Europa och på Sverige. Då får vi revidera våra antaganden. Vi är inte där än, men vi skall inte utesluta att vi kan få en sådan negativ stimulans från omvärlden.

Även med detta sagt är det faktiskt så att vi har framför oss en utveckling där vår gemensamma kaka växer och där jobben blir fler. Jag är den förste att säga att vi socialdemokrater plågas av den höga arbetslösheten. Samtidigt som vi säger det skall vi inte blunda för att utvecklingen faktiskt går åt rätt håll. Det är litet dystert att höra talas om – jag tror att det var Lars Leijonborg –att det handlar om några månaders utveckling. Nej, det vände 1996 när vi hade haft den internationella lågkonjunktur som då överraskande kom och slog undan benen på oss. Men den försvann och övergick i en mer normal konjunktur. Sedan dess har vi haft ett fall i arbetslöshet. Vi har dessutom en stegrande sysselsättning sedan något år tillbaka. Gå till EU-kommissionen, som ju är ett organ som de flesta av oss har ett förtroende för, och titta på dess siffror över jämförelsen mellan de europeiska länder som är medlemmar i EU. Ni kommer att se att Sverige placerar sig i topp när det gäller sysselsättningsutveckling. Ni kommer att se att Sverige bedöms ha en utveckling framöver vad gäller tillväxt som placerar oss i topp, över snittet, inte bara i år och nästa år utan även året därpå. Gå till The Economist och dess jämförelser av de största ekonomierna i världen, och ni kommer att se att Sverige har en industriproduktion som ökar mer än andras, att vi har investeringar som ligger i topp och att vi har en detaljhandelsutveckling som ligger i topp. Allt detta antyder faktiskt att vi har en konjunktur som går åt rätt håll. Låt oss glädjas över detta, men låt oss inte tro att vi är osårbara. Men låt oss heller inte i något partipolitiskt nit hela tiden beskriva Sveriges situation som om vi var ett land som halkade efter övriga Europa, för så är det ju inte. Vi ligger före, och det gör vi därför att vi i den här riksdagen tillsammans klarat av att göra sådant som skapat goda förutsättningar för en god ekonomisk utveckling.

Jag skall inte uppehålla mig vid den ekonomiska saneringen. Det är klart att Lennart Daléus parti har gjort en väsentlig insats för att lägga grunden för en bra ekonomisk utveckling och tillväxt, låga räntor, låg inflation och omvärldens förtroende för vår förmåga.

Beträffande arbetsmarknadens parter tycker jag inte att det är fel att Arbetsgivareföreningen, LO, TCO och SACO diskuterar kring hur man skall förändra arbetsrätten och andra villkor på arbetsmarknaden. Det är en naturlig uppgift för dem. De är på god väg att klara lönebildningen. Den lönebildning som vi gått igenom och de avtal som tecknats är lång-

siktiga och ger oss en god grund för tillväxt och bibehållen konkurrenskraft till skillnad från en del andra som finns runt omkring oss.

Vi gör en kraftig satsning på högskolan, forskningen och IT, och vi tror att den ekologiska omställningen faktiskt kommer att innebära ny utveckling för landet, ny teknik, nytt kunnande, ny forskning och nya metoder. Allt detta som vi tillsammans gjort under de gångna åren har lagt grunden för att vi nu kan säga att vi har en tillväxt som är bättre än den som finns i vår omvärld, att jobben kommer i en utsträckning som gör att arbetslösheten minskar. Det är bra, men vi är inte nöjda, vi vill vidare. Men vi måste vara rädda om denna bas; den får inte fördärras.

Sedan har vi som alltid i svensk politik något slags vilja att stjäla politiker från det andra partiet in till det egna partiet för att därmed bekräfta att vi själva har tänkt rätt. Ibland en ganska tröttsam övning, måste jag säga. Jag är inte främmande för att säga att ett och annat som finns i Vänsterpartiets program kanske är bättre än det som står i socialdemokratins program. Det kan t.o.m. vara så att ett och annat av det som finns i Folkpartiets tänkande skulle jag vilja ta till mig utan att för den skull varje gång jag för ett samtal om det behöva beskrivas som halvfolkpartist eller halvkommunist. Det är billigt och dåligt och motverkar en anda av öppenhet som vi behöver i ett parlament som har den typ av svåra majoritetsförhållanden som kan uppkomma här.

Mona Sahlin beskrivs som miljöpartist eller som moderat. Hon är socialdemokrat. En socialdemokrat kan faktiskt ibland kosta på sig att föra resonemang som har den bredden. Låt oss vara så intellektuellt öppna, låt oss inte vara låsta. Låt oss hela tiden säga att när vi prövar det nya så gör vi det utifrån insikten att vi inte får slarva med det som vi uppnått. Det vi har gjort ligger fast. Nu förstör vi inte det. Nu släpper vi inte loss överbudspolitiken. Nu låtsas vi inte som att vi kan börja spendera igen fritt fram samtidigt som stora grupper kräver skatteförändringar och skattesänkningar. Vi vill ha en skattereform. Nästa vecka kommer Erik Åsbrink att bjuda in till sådana samtal. De samtalen skall föras med respekt för de politiska mål som vi sätter upp och som ni tycker är viktiga. För vår del: statsfinanser under kontroll, att saldot skall räcka till, att överskottsmålen ligger fast och att vård, skola och omsorg skall ha sitt. Vi skall inte återigen börja dela ut skattepengar som bättre behövs i klassrummet. För vår del skall det vara rättvist. Hittar vi skatteförändringar som bidrar till tillväxt och ökad ekonomisk aktivitet är vi självklart öppna för att pröva dem. Precis som jag sade i helgen i Österrike är vi öppna för att pröva detta utan att för den skull, Lars Leijonborg, behöva hamna i något slags svekdebatt.

Vi är öppna och pragmatiska, men vi är dogmatiska på en punkt: när det gäller att inte sönderköra statsfinanser och när det gäller att inte svika dem som arbetar i skolan, i vården och i omsorgen liksom inte heller barnen och de gamla. Deras resurser går först. Vi tror att vi nu har ett läge där vi har utrymme för detta. Låt oss bjuda in till att samtala om det.

Det är väl inte fel om arbetsmarknadens parter samtidigt sitter och funderar omkring samma typ av frågeställningar. Låt dem göra det. Det kan ju rent av både göra våra överläggningar rikare och det beslut som vi fattar så småningom mer stabilt.

Till den här mandatperiodens stora möjligheter hör vårt numera etablerade medlemskap i den europeiska unionen. Vi vill från regeringens

sida understryka att utvidgningen av EU är vår viktigaste uppgift. Det gäller att se till att också våra grannar runt Östersjön får vara med i unionen. Det gäller att på så sätt sprida välstånd, god miljö, öppenhet och mellanfolkligt utbyte också till dessa länder.

Vad gäller EMU-frågan vill vi självklart att EMU skall bli en framgång. Allt annat vore utomordentligt allvarligt för Sverige. EMU kommer att etableras den 1 januari 1999. Det är ett stort projekt. Vi har inget facit. Vi vet inte hur det kommer att fungera. Vi vet inte hur konjunkturen ser ut. Det finns bara all anledning att säga att vi är beroende av att detta lyckas, och vi hoppas att det lyckas.

Vi har dock från vår riksdag tagit ställning och sagt att vi inte är med från starten den 1 januari 1999. Det är det beslut som vi har tagit. Vi kunde ta det beslutet med bibehållen styrka och bibehållet anseende just därför att vi har klarat av de svåra saker med ekonomin som vi har gjort. Vi var starka nog att själva bestämma. Om det sedan blir aktuellt att komma tillbaka med ett nytt ställningstagande, skall ett sådant underställas svenska folket för prövning, vid folkomröstning eller i ett allmänt val. När det sker skall det basera sig på de erfarenheter som vi vinner av den monetära unionen, som startar den 1 januari 1999.

Vi har all anledning att utnyttja den tiden till folkbildning. Jag är glad att Birger Schlaug, som en är av de stora kritikerna när det gäller såväl EU som EMU, tycker att den informationsbroschyr som vi har gjort om euron är bra i den del som gäller företag och hushåll. Låt oss också se till att folkbildningsaktiviteterna blir allsidiga, belysande och stimulerande. Låt oss våga formulera frågorna om vår tids största projekt. Låt oss våga vara kritiska. Låt oss våga säga sådant som det efteråt kan vara för sent att säga, om vi blir medlemmar och utvecklingen inte går i den riktning som vi hade önskat.

Det är nu som man har chansen att diskutera. Vi är inte beredda att nu i förväg säga att vi vid ett visst datum skall byta fot, gå från vårt nej till ett annat ställningstagande och underställa detta svenska folket för prövning.

Nu går det här i gång. Vi följer det hela. Vi lär oss, och vi drar sedan våra slutsatser utifrån den typ av ekonomi som Sverige representerar. Det är då lätt att säga som Tony Blair: Om det här blir en framgång och är bra för svensk ekonomi – han säger brittisk ekonomi – är det klart att det kommer att påverka beslutsfattandet i vårt land. Nu står vi här och skall använda detta läge.

EU-diskussionen får inte reduceras till att avse bara utvidgningen och EMU. Vi vill utnyttja den nya politiska atmosfär som nu finns i Europa till att lyfta fram frågor som går på djupet och som rör människor i deras vardag. Det är fyra områden som jag ser det som viktigt att nu koncentrera sig på vid sidan av dessa kända frågor.

Det gäller först jämställdheten. Vi har i Sverige kommit långt när det gäller jämställdhet. Vårt parlament är världens mest jämställda. Vi har en jämställd regering. Vi har en arbetsmarknad som fortfarande har brister men som definitivt har kommit långt. Det ser inte likadant ut ute i Europa.

Låt oss föra en diskussion med andra europeiska regeringar, med intresseorganisationer, med män och kvinnor, om om hur den europeiska arbetsmarknaden kan förbättras så att man får lika lön för lika arbete och

hur Europa kan förbättras så att snedvridningen i utbildningarna bryts. Det är samma problem som vi har här hemma. Låt oss se till att ute i Europa få en diskussion om hur kvinnor, precis som män, fullt ut skall ta ansvar för politiska beslut. Låt oss se till att det som vi har lärt oss i vårt jämställdhetsarbete översätts på europeisk nivå. Låt oss stolt och frimodigt gå ut och försöka att etablera samma typ av metod som vi nu har fått gehör för i Amsterdamfördraget omkring sysselsättningen. Det gäller överstatliga målsättningar om mellanfolkligt och mellanstatligt samarbete samt ett nationellt ansvarstagande.

Låt oss sedan jämföra oss för att se hur processen går framåt. Jag är övertygad om att jämställdhet är en drivkraft för välfärd. Ett Europa som skall utvecklas behöver både kvinnor och män. Ett Europa som skall präglas av värme och gemenskap behöver både mamma och pappa engagerade såväl i familj som i arbetsliv, precis som här hemma i Sverige. Låt oss med våra erfarenheter sätta denna fråga högst på den europeiska dagordningen. Vi bjuder från den svenska regeringen in till en konferens 1999 om jämställdhetsfrågorna.

(Applåder)

Tack så mycket för den applåden!

Det är den första punkten. En andra punkt som ligger i linje med resonemanget om att hitta frågor att driva i Europa som faktiskt stämmer med vad människor förväntar sig av oss är konsumentskyddet. Inga varor skall köpas och säljas inom den inre marknaden utan en ordentlig deklaration, så att vi som konsument kan se vad vi köper. Däri ligger också hur vi hanterar djuren, hur vi producerar maten och hur vi använder antibiotika och andra tillsatser, såväl i livsmedel som i djurhanteringen.

Till den här diskussionen om konsumentskyddet hör naturligtvis också sådant som rör den växande Internethandeln. Du skall också på Internet handla med trygghet. Du skall som konsument i Sverige ha detta skydd inte bara när du handlar över disk. Du behöver kunna ha det också i Internethandeln. Ett steg i den riktningen är att utnyttja den möjlighet som den gemensamma verksamheten i Europeiska unionen faktiskt ger en chans till. Konsumentskyddet är en annan sådan här stor fråga.

En tredje fråga som vi skall fokusera på är naturligtvis miljöfrågan – ren luft och rent vatten. Se på de exempel som vi har från Östersjösamarbetet! Floderna runt omkring Östersjön renas successivt, och rent vatten tillförs vårt hav. Kan detta utnyttjas för andra delar av Europa, för Nordsjön och för Medelhavet? Kan det stå modell? Kan vi lyfta fram det? Hur är det med luften, ozonskiktet och allt som gäller de frågorna?

Utvidgningsfrågorna gäller också miljön. Det förhållandet att EU utvidgas innebär att ekonomierna mer kommer i balans och i jämvikt. De blir lika varandra, och då växer det fram miljökrav. Vi får bort gamla processer som smutsar ned. Utvidgningsfrågan är en miljöfråga.

Samtidigt skall vi komma ihåg att det i många av de länder som nu klappar på porten till EU finns biotoper som är värda att skyddas och som naturligtvis inte skall offras när ekonomierna växer och utvecklas. Vi skall ha detta dubbla angreppssätt på miljön i förhållande till utvidgningen. Utvidgningen är en drivkraft för bättre miljö, men vi skall också vara medvetna om behovet av ett stärkt biotopskydd.

En annan fråga som kopplas till miljön och som också är viktig är integrationen av de europeiska elmarknaderna. Det är en avreglering och

en marknadsreform som har drivits fram och som nu successivt ger resultat.

Hur kan energiproduktionen i Europa förbättras? Lär vi oss någonting av den svenska kärnkraftsavvecklingen? Ser vi nu någonting som växer fram i Tyskland och som är av motsvarande slag? Hur skall vi här hitta en europeisk politik? Hur skall vi samarbeta med andra? Det är nästa stora område för miljöåtgärkningarna och miljöansträngningarna.

Det fjärde området är Ryssland. Det kan rent av mycket väl vara så att nyckeln till Europas utveckling finns i Moskva, i den meningen att vi har all anledning att understödja framväxten och stabiliteten av den unga demokratin där.

Ryssland är i ett trängt ekonomiskt läge. Det är trots allt en liten ekonomi, och Europa är den största ekonomiska enheten i världen. Kan vi inte gemensamt anstränga oss för att stödja våra ryska vänner? Om vi misslyckas med det, vad betyder det för utvidgningsprocessen för våra grannstater runt Östersjön?

Skall vi göra någonting för insatser vad gäller exempelvis livsmedelsbistånd under kommande vinter? Vad skall vi göra i kampen mot den ekonomiska brottsligheten, osv? Det behövs ett samarbete med andra länder inom EU:s ram för att stödja Ryssland. Det är det fjärde området.

Först ligger utvidgningen och EMU-projektet. Sedan har vi sysselsättningsfrågorna, miljöfrågorna, jämställdhetsfrågorna och konsumentskyddet. Det är frågor som alla på ett eller annat sätt skulle kunna beskrivas som rödgröna. I ett rödgrönt Europa finns det gehör för en sådan dagordning.

Den svenska regeringen tänker driva de frågorna. Ovanpå detta kommer naturligtvis det vi vill göra för Ryssland. Det är nu våra möjligheter, och det är vår scen. Där skall vi vara aktiva och ta för oss, bidra efter vår förmåga och ta initiativ. Vi kommer att börja redan kommande vecka i samtalen med ordförandelandet inför toppmötet i Wien. Där ligger det.

Det vi nu har framför oss får inte bara reduceras till en diskussion om vad vi skall göra i Sverige för att i vårt land klara sysselsättning och trygghet. Vi kan bidra med våra erfarenheter. Nu går vi ut i Europa frimodigt och glatt, men samtidigt ödmjukt, eftersom vi har gått igenom så mycket svårt i vårt land att vi aldrig skall glömma att vi är sårbara och kan få nya bakslag.

Samtidigt skall vi heller inte i detta läge, när vi nu står där vi står, sätta vårt ljus under skäppan i den meningen att vi gör vår situation sämre än vad den är. Sverige är ett av Europas mest utvecklade länder. Vi ligger i spetsen. Vi har mycket att dela med oss av i praktisk solidaritet i en ny tid, i en ny värld, inför ett sekelskifte. Det vill jag samarbeta med hela riksdagen om för den socialdemokratiska regeringens räkning.
(Applåder)

Anf. 8 CARL BILDT (m) replik:

Fru talman! Jag hade möjligen väntat mig att statsministern skulle komma med besked till dagens debatt om vem som blir socialminister. Men han skakar på huvudet. Så blir det inte. Vi får fortsätta att vänta.

Prot. 1998/99:10
29 oktober

Partiledardebatt

Låt mig sedan formulera med en formulering från mig själv och en formulering från statsministern mandatperiodens frågeställning: Blir det rödgrön röra, eller blir det rödgrön reda, av detta valresultat?

Svaret på den frågan kommer att ligga i sakpolitiken. Det ligger i kursen, i kraften, i konsekvensen och i den linje som regeringen kan föra och som riksdagsmajoriteten kan föra i de frågor som är avgörande. Det gäller skatten, tillväxten, jobben, Europapolitiken och mycket annat.

Statsministern är litet mer försiktig om den internationella konjunkturen nu än tidigare. Det är klokt. Ingen av oss kan veta hur det faktiskt blir. Men det gäller att vara mer förberedd än tidigare på att det kan blir mer bekymmersamt än vad vi tidigare trodde. Då ställs också ökade krav på att vi kan vidta åtgärder och inte bara lita på konjunkturen. Det är där som jag tycker att det fortfarande är tämligen tomt.

Statsministern aviserar nu att finansministern – välkommen till debatten! – inom en vecka skall inbjuda till samtalen om skattepolitik. Statsministern säger att det finns en öppenhet att diskutera skattesänkningar som kan vara bra för tillväxten. Det är alldeles utomordentligt. Det finns många skattesänkningar som är bra för tillväxten. Min första fråga är: Är socialdemokratin i dess helhet – det finns ju ministrar som är det – beredd att inrikta arbetet på att i ett antal steg återställa 30/50-principen?

Min andra fråga gäller arbetsrätten. Birger Schlaug ville gå lös på arbetsrätten med en kirurgkniv. Det tycker jag kanske är ett litet väl blodigt uttryck. Jag föredrar att sätta in den i ett vanligt ordbehandlingsprogram. Sedan kan man ändra, ta bort, lägga till, klippa och klistra. Det är ett enklare sätt.

Mona Sahlin sade att arbetsrätten är föråldrad och speglar ett annat samhälle. Det är möjligt att det pekar på en intellektuell öppenhet i regeringen. Får jag då fråga: Vad tycker statsministern? Vad är hans inlägg i regeringens debatt om synen på arbetsrätten?

Europapolitiken är självfallet viktig. Jag välkomnar att statsministern ägnade en så stor del av sitt anförande åt denna. 64 dagar återstår innan euron börjar införas. Jag tror att det är viktigt att Sverige i likhet med Storbritannien går från "vänta och se" – där statsministern fortfarande är – till "förbered beslut" genom debatt och genom en tidtabell.

Jag ställer fortfarande frågan: Är regeringen öppen för samtal om en sådan tidtabell som kan syfta till ett ställningstagande i allmänt val eller folkomröstning år 1999 eller år 2000? Utanförskapet skadar oss i dag. Det ställer oss utan inflytande. Det ger oss den mest instabila valutan i den europeiska unionen.

Låt mig sedan innan min talartid tar slut säga att Europapolitiken måste vara långt mer än så. Låt mig till statsministerns lista lägga vikten av att bygga en europeisk fredspolitik. Det gäller att också ta fasta på de signaler som kom från den brittiska regeringen häromdagen att försvarspolitiken hör hemma i fredspolitiken, som hör hemma i Europapolitiken. Det handlar om värnet mot morgondagens möjliga Pinochet och morgondagens möjliga Lenin i vår egen del av världen. Också där behöver vi förnyelse i politiken.

(Applåder)

Anf. 9 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! När Carl Bildt berättar vad som kommer att avgöra den här kammarens betyg framöver glömmar han det viktigaste. Han nämner inte välfärden. Det är tillväxttal och arbetsrätt, och det är i och för sig viktiga saker. Men jag tror att vad som kommer att forma människors uppfattning om hur vi lyckas är hur vi använder de värden som produktionen skapar.

Det handlar om de äldres situation. Vi skall veta att den mandatperiod vi har framför oss inte kommer att innebära färre riktigt äldre som behöver vård utan fler. Skall den ges till alla oavsett plånbokens tjocklek? Ja, så skall det vara i ett gott land som har en generell välfärdspolitik.

Det handlar om barnen. Vi diskuterar skatter och blir så oerhört precisa om hur skatter skall sänkas. Glöm inte barnen! Glöm inte skolan! Glöm inte dagis och förskolan!

Vi vet att för många barn avgörs de framtida livschanserna inte bara av hur deras föräldrar mår, utan också av om vi andra vuxna runt omkring förmår att gemensamt erbjuda barnen en bra skola och en bra förskola. Det är det här det handlar om. Det är det här som politiken syftar till. Det är hit vi vill.

Sedan blir det andra verktyg. Men verktygen får inte bli sådant som vi ägnar kraften, engagemanget och hettan åt. Verktygen kan vi gott diskutera och förändra utifrån en ganska kylig analys. Dem kan vi pröva och förkasta. Men det är när resultaten väl kommer som hettan skall finnas där. Det är då rättviseperspektivet, solidariteten och allas rätt att vara med skall finnas där.

Det kan sägas vara rödgrönt. Det hoppas jag. Det är definitivt socialdemokratiskt. Det är definitivt sådant som står i överensstämmelse med vad de allra flesta svenskar vill kalla för en generell svensk välfärdspolitik. Det platsar i Europa. Jag är stolt över det.
(Applåder)

Anf. 10 CARL BILDT (m) replik:

Fru talman! Jag vill inte påstå att det är det alldeles avgörande inslaget i en välfärdspolitik. Men det är, åtminstone från riksdagens och regeringens utgångspunkt, en hygglig startpunkt att ha en socialminister. Valrörelsens lockfågel flög hem efter valet, och den därpå följande kandidaten drömde efter banktjänsten och grabbarna, medan vi andra försöker diskutera vårddköerna och vad som skall göras åt de tilltagande problemen i svensk sjukvård. Då blir det litet besvärligt.

Jag ställde några frågor och hade några synpunkter. Jag kan förstå om statsministern i detta läge kanske inte är beredd att ge alla svaren. Han inbjuder till överläggningar.

Låt mig säga att i skattepolitiken är det viktigt att ha en inriktning. Att ha inriktningen vad gäller inkomstskatten att de flesta skall betala högst 30 % och att ingen skall behöva betala mer än hälften av en inkomstökning i skatt är rimligt och rättvist, och det är en inriktning.

Sedan kan vi diskutera tekniken, vi kan diskutera takten och vi kan diskutera finansieringen. Men det är inte fel att ha mål, att ha ambitioner, att sträva efter någonting. Det är bra för tillväxten, det är bra för jobben och det är därmed bra för välfärden. Vi måste skapa de resurser som vi sedan skall fördela.

Det pågår en diskussion om arbetsrätten. Vi förde den i valrörelsen, om än – det skall jag medge – i litet digitala termer. Kan vi låta diskussionen nu bli något mera analog, i meningen nyanserad, välkomnar jag gärna detta. Det behövs i och för sig inte kirurgknivar och inte heller yxor eller sådant, om jag håller mig till Birger Schlaugs begreppsvärld. Men det behövs förändringar i något som är föråldrat och som är skapat i ett annat samhälle. Minister efter minister säger detta. Oavsett om det bara är ett uttryck för intellektuell öppenhet i regeringen eller ett uttryck för en förändrad politik från regeringen kunde det i alla fall vara intressant att få statsministerns bidrag till debatten.

Så till Europapolitiken. Jag välkomnar en aktivare svensk roll i det europeiska samarbetet. Jag dristade mig till att säga att jag tyckte att svensk socialdemokrati förde en alldeles osedvanligt provinsial valrörelse. Perspektiven utanför landets gränser och Europa i övrigt var skrämmande frånvarande. Det måste vi ändra på. Börjar vi ändra på det nu är det viktigt. Men då måste vi vara med och utöva inflytande i Europa.

Att bygga den gemensamma valutan och att ha inflytande skapar stabilitet, tillväxt och trygghet. Vi förstärker den europeiska demokratin och öppenheten när vi går till val till Europaparlamentet i juni nästa år.

För att vara med och bygga en europeisk fredspolitik måste man frigöra sig från gamla begrepp som hör till det kalla krigets decennier och verklighet. Vi måste vara beredda att möta förtryck och förföljelse av människor, att möta diktatorer i vår egen del av världen inte bara med kommunikéer utan också med mera handfasta instrument. Sverige måste vara med i det arbetet – i arbetet med valutan, med tillväxten, med demokratin i den gemensamma europeiska fredspolitik.

Det borde vi ha talat mera om i valrörelsen. Gör vi det nu är det bra. Vi borde ha talat mer i valrörelsen om arbetsrättens förändringar. Vi borde ha talat mer om företagsamhetens förutsättningar. Vi borde ha talat mer om att skapa förutsättningar för nya jobb. Kan vi tala om det nu är det bra. Då kanske vi har förutsättningar för att göra något som på sikt blir litet bättre än vad förutsättningarna kanske annars ger vid handen.
(Applåder)

Anf. 11 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag försökte i min replik, Carl Bildt, att föra in de mjuka frågorna, skolan och vårderna. Jag tycker att det trots allt är detta som människor vill att vi skall ha svar på, tillsammans med arbetslösheten.

Jag hade hoppats att Carl Bildt skulle ta upp den tråden, att han skulle visa på samma hetta och engagemang när det gäller vårderna som när det gäller skatterna. Men jag blir utan svar på den punkten. Det är synd.

När det gäller skatterna noterar jag att moderaterna sitter fast i en skattefixering. Om man med datorns hjälp går in och söker i er budgetproposition tror jag att ni nämner ordet skatt 350 gånger. Skatten är för er det som löser alla bekymmer. Skatten kan för er användas som recept på alla politikområden. Ni har lagt fram en jämställdhetsmotion för första gången. Gissa vad den handlar om! Skatt, naturligtvis!

Det tycker jag är synd. Det är fråga om riksdagens största oppositionsparti som en gång i tiden hade ett socialkonservativt drag. Det är viktigt att politiken handlar om mer än om hur vi skall ta ut skatt. Skall vi

inte börja i andra änden? Skall vi inte se vilka behov människor har i vårt land, sedan diskutera hur det skall finansieras och därefter diskutera hur skatterna skall se ut? Det är behoven som styr. Det är inte skatten som är politikens kärna. Där skiljer vi oss åt. Det är uppenbart, och det är heller inte någon sensation.

Så till tillväxtpolitik. Ni kan ju beskylla oss för att inte ha en tillväxtpolitik. Det har ni gjort ganska länge. Vi har trots allt *tillväxt*. Ni berömmar er av att ha haft en tillväxtpolitik, och ni är stolta över de nyliberala greppen. Men den tillväxtpolitiken gav ju ingen tillväxt, så det är litet slarvigt.

Jag tar gärna kritik för en dålig tillväxtpolitik, bara vi har tillväxt. Men jag skulle vara försiktig med att briljera över att sitta inne med en tillväxtpolitik när man inte presterade någon tillväxt. Så ser facit ut, det skall vi inte glömma.

Jag tror inte på ökade klyftor i samhället som ett sätt att driva fram tillväxt. Jag tror inte att arbetsrätten skall försämrast. Om anställningsskyddet försämrast för tjänstemän och arbetare tror jag inte att det är sådant som skickar positiva signaler till våra arbetsplatser. Jag tror inte människor ger mer av sig själva i ett sådant läge.

Arbetsrätten är en del av välfärdspolitiken. Det är en del av välfärdspolitiken att man blir anständigt, rättvist och objektivt behandlad på sin arbetsplats. Arbetsrätten, reglerna på arbetsmarknaden, skall med fördel förändras efter det att arbetsmarknadens parter har kommit överens om vad som skall göras. Då blir det stabilt och långsiktigt och inte konfliktfyllt.

Nu sitter LO tillsammans med TCO, SACO och SAF, efter vad vi har förstått av tidningsuppgifter, och pratar om just sådana saker. Var inte så het på gröten! Låt dem samtala vidare. Men kom ihåg: För socialdemokratin är anställningsskyddet en del av vanligt folks trygghet. Den slarvar vi inte med.

(Applåder)

Anf. 12 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag är naturligtvis väldigt glad över att vi är överens om att Pinochet skall ställas inför rätta, men vad som bekymrar mig är att regeringens hållning i den här frågan verkar vara att det är en rent juridisk fråga. Vi har förtroende för rättsapparaten, säger Göran Persson. Men som frågan har utvecklats hittills verkar det som om den i dag existerande rättsapparaten kanske inte ger oss en lösning på den här frågan.

Det som jag undrar över är vilka initiativ regeringen tänker ta för att påverka och utveckla frågan så att vi når målet att Pinochet ställs inför rätta.

Vi har lagt en del förslag. Det finns andra som har kommit med andra förslag.

Jag vill höra vilka initiativ regeringen tänker ta i den här frågan. Jag vet att många ställer sig den frågan.

Så till frågan om EU och EMU. Vi har ju lyft fram den här frågan i en motion. Vi gör det med resonemanget att den ekonomiska politik som EMU-medlemskapet innebär att medlemmarna skall föra, i sig är ett hinder för att lösa det problem som vi är överens om är det största, nämligen sysselsättningen. Den ekonomiska politik som man förespråkar är

ju av ett sådant slag att den tar sikte på helt andra mål än att öka sysselsättningen. Det här har ni ju också diskuterat bland EU:s medlemsländer, bland statsministrarna och premiärministrarna, och ni har mycket tydligt sagt ifrån att här behövs förändringar, här behövs räntesänkningar, så att vi kan föra en mer expansiv politik.

Det är alldeles riktigt resonerat. Men vi har ännu inte sett någonting sådant. Vi vet att just en sådan diskussion möts med att politiken inte skall lägga sig i detta, eftersom föreskrifterna i EMU är sådana att politiker inte skall lägga sig i.

Jag undrar hur Göran Persson ser på dilemmat att regelverket förbjuder politisk inblandning samtidigt som jag förstår att vi är överens om att det är just politisk inblandning som behövs.

(Applåder)

Anf. 13 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller frågan om Pinochet vill jag säga att jag har svarat på den. Det pågår en prövning också i svenska rättsinstanser. När det pågår en sådan prövning kan regeringen inte ingripa. Om vi får en framställan från en svensk åklagare har vi att begära en utlämning. Så ser ordningen ut. Den har vi att respektera i en rättsstat som Sverige, särskilt när man skall försöka fälla en diktator som inte accepterat och respekterat rättsstaten.

När det gäller EMU-frågan finns det inte något hinder för politiker att uttrycka sig, diskutera och debattera den. Det tycker jag att förra veckan visade med önskvärd tydlighet. Däremot är det riksbankerna och centralbankerna som fattar beslut självständigt. Vad de tar för intryck är deras sak. Det finns ingen länk mellan oss politiker och centralbankerna.

Så har vi det i Sverige, även om vårt land inte är medlem i EMU. Det tror jag är en vis ordning. Den tänker jag inte medverka till att ändra på. Däremot hindrar det mig inte från att delta i debatten och uttrycka en och annan synpunkt och förhoppning.

Anf. 14 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag utgår ifrån att Göran Persson är en person som tycker att politiken är just det redskap som vi skall använda oss av för att förändra verkligheten, och att den ekonomiska politiken också är ett redskap för att vi skall uppnå de politiska målen. Det förvånar mig då att Göran Persson nöjer sig med att få föra debatt och ha åsikter, men sedan inte ha möjlighet att själv påverka på ett sådant sätt att man i praktiken också kan genomföra de mål, idéer och politiska krav som man ser som nödvändiga.

Det är just den situationen som gör att vi i Vänsterpartiet säger absolut nej till ett medlemskap i EMU. Vi vill också förhindra och bromsa den anpassning som nu pågår, trots att svenska folket inte har fått säga om man vill vara med om detta eller inte. Vi kan föra vilka politiska debatter som helst här och säga att vi vill ha räntesänkningar, att vi vill föra en expansiv politik för att öka sysselsättningen osv. Vi befinner oss i den situationen att Riksbanken skall vara så självständig att man kan säga: Ja visst, för debatten ni, men vi sköter ekonomin. Vi bryr oss inte om vad ni politiker säger.

Detta är ju en absurd situation. Jag hade hoppats att Göran Persson skulle säga: Låt oss nu tillsammans arbeta inom EU för att förändra de förstenade regelverk som EMU är uppbyggt omkring. Låt oss se till att vi får ett annat mål för den ekonomiska politiken än en fullständigt infantil inflationsbekämpning som hindrar oss att söka lösningarna på arbetslösheten. Det hade jag önskat mig.

Dessutom vill jag säga att vi står kvar vid vårt krav på en folkomröstning. Vi vill ha ett avgörande också av det demokratiska skälet, Göran Persson. Hur skall vi kunna gå ut i en valrörelse för val till EU-parlamentet och samtidigt säga till människor: Sorry, ni får inte diskutera den viktiga politiska frågan inom EU, nämligen den ekonomiska och monetära unionen. Den fick vi inte diskutera i valrörelsen, den skall vi inte diskutera inför valet till EU-parlamentet. När skall vi göra detta?
(Applåder)

Anf. 15 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Det står Gudrun Schyman fritt att diskutera den frågan när som helst i kommande valrörelser och tidigare valrörelser. Vi har tagit ställning i riksdagen. Vi är inte medlemmar i EMU.

Vad gäller centralbankernas självständighet vill jag säga att jag blir litet ängslig när jag hör Gudrun Schyman tala illa om inflationsbekämpningen. Inflation är den fattiges fiende. Inflation äter ur pensioner. Inflation äter ur löner. Inflation höjer hyror. Inflation berikar den som har stora fasta tillgångar. Det är historien. Den kan skinna vanligt arbetande folk in på bara kroppen. Vid de tidpunkter då vi inte har hanterat inflationshistorien har också den ekonomiska utvecklingen varit usel.

Jag rekommenderar Gudrun Schyman att titta på Europas utveckling sedan 1960 och framåt och jämföra de länder som klarat inflationsutvecklingen, mycket beroende på att man haft en stark centralbank, med dem som inte har gjort det. Gudrun Schyman kommer då att se att inflationens vänner också har varit i armkrok med arbetslöshetens tillväxt.
(Applåder)

Anf. 16 ALF SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Låt mig allra först få ansluta mig till det utomordentliga uttalande som Lars Leijonborg gjorde utifrån den frågeställning om diktatorn Pinochet som Gudrun Schyman lyfte fram tidigare.

Jag kan inte annat än gratulera Göran Persson till att ha fått en herre som så oerhört servilt krattar manegen som Birger Schlaug gjorde här. Birger Schlaug har ju ibland uppträtt något bångstyrt här i kammaren efter det att han talat till folk vid radioapparater, TV-apparater och på läktaren. Men i dag var det nästan häpnadsväckande – t.o.m. på EU-området. Det måste kännas skönt.

Hade man nått till taket, hade man satt ett rejält kryss, fru talman. Men det klarar man ju inte här.

Jag förstår i och för sig att Göran Persson då kunde säga att budgeten kommer att tas med kraftiga majoriteter. Det är ett direkt citat av herr statsministern. När Vänsterpartiet och Miljöpartiet låter sina vallöften singla ned som höstlöv och förmulna på marken kan statsministern kosta på sig något sådant, vare sig det gäller löften man lovat dyrt och heligt inför demonstrerande änkor – de gäller tydligen inte längre – eller småfö-

retagarna som man dyrt – heligt vet jag inte – lovat ändringar på områdena. Nu krattas manegen. Vilken statsminister riket än har måste det väl kännas betryggande.

Gudrun Schyman gaskade upp sig. Det måste jag i rättvisans namn säga. Hon talade om infantil inflationsbekämpning. Det var inte precis konciliant. Därvid reagerade också statsministern. Men i det långa loppet lär väl det inte betyda så mycket heller.

Så infann sig en viss eftertanke hos Göran Persson när han talade om bekymmer som regeringen *kan* komma att få i kammaren. I det sammanhanget tyckte jag att det var stiltigt att höra Göran Persson tala om "en anda av öppenhet". Det är inte varje dag som statsministern använder så fina ord. Jag tror att det är viktigt att ha den andan, vilka majoriteterna än är. Det var det jag försökte säga inledningsvis, eftersom lilla Sverige är så beroende av det som händer i vår omvärld.

Sedan var det väl nästan litet övermaga – jag tror inte att Göran Persson menar så, men det gick väl av gammal vana – att tala om att Sverige skall exportera allt det goda till EU men att vi inte har något att hämta hem där.

Det här är inte en prickning av något parti, men kanske något vi kan ta till oss: Vi talar mycket om jämställdhet. Fattas bara annat! Ofta berömmar vi oss av att si och så god är statistiken i det avseendet i Sverige, inom partiet och här i kammaren. Men faktum är ändå att mentaliteten i vårt samhälle när det gäller jämställdhet inte är precis av den kvalitet som vi kan berömma oss över hövan med. Vi är alla vakna över att attityder, uppträdande, grabbighet – utan att någon behöver ta åt sig, som inte vill – respekt och hänsyn inte precis alltid manifesterar vad vi menar med jämställdhet.

Är min taletid redan ute, fru talman!
(Applåder)

Anf. 17 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag förstår inte varför Alf Svensson skall ironisera över en anda av öppenhet, särskilt som han själv använder uttrycket. Vi får alla i kammaren hjälpas åt. Jag sätter värde på det samarbete vi har inlett med Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Visst går det att säga: "De har inte fått hem den eller den frågan. Vi socialdemokrater fick inte hem maxtaxan." Så är det när man samarbetar i politiken. Man får inte allt. Men man ger inte upp sina frågor utan fortsätter att söka allianser och samarbete.

Jag är stolt över den svenska jämställdhetspolitiken. Den är medveten och långsiktig och har fungerat i många år. Visst har vi mycket att lära av andra i Europa. Men vi har en del att bidra med själva som ligger i linje med de politiska stämningar som dominerar i Europa.

Jag vet inte om Birger Schlaug skall vara omåttligt hedrad eller vad. Betyget han fick, att ha krattat manegen, levereras av den svenske politiker som kanske mer än någon annan har vanan inne på området.

Anf. 18 ALF SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag förstår inte om det var ironi eller humor. Det får Göran Persson berätta för mig efteråt. Däremot kan jag försäkra att det inte

var ironi när jag talade om en anda av öppenhet. Det skulle vara humor. Nu är i alla fall det sagt!

De få minuter jag har kvar – såvitt jag förstår klockan – kan jag inte låta bli att litet grand stryka under det Göran Persson ofta talar om. Det är nu rent ideologiskt allvar: Vi gör det med egna pengar. Där finns en skiljelinje som är väsentlig. Vems är pengarna? Vi har lärt oss uttrycket Perssonpengar. Men vems är pengarna? Det är det det handlar om. Integriteten och den etiska respekten för individen och hushållen skall leda till att vi efter alla utbildningssatsningar, högskolesatsningar och IT-kunskap kan låta individen fatta fler beslut själv.

Kan inte valfriheten tas upp som något centralt? Kan inte Göran Persson och socialdemokraterna någon gång koncentrera sig på ett resonemang om vem som skall bestämma vad som skall ingå i den generella välfärden i stället för att tala om egna pengar?

Ett annat uttryck som Göran Persson använder, och som jag tycker är mycket bra, är att ”den som är satt i skuld är inte fri”. Även om det inte finns några skulder kan ofrihet gälla. Frihet för individen – vi är olika och föds som original, har olika intressen och lever under olika omständigheter – måste få vara att på grundval av solidaritet, respekt för varandra, fatta beslut själv. På väg in i ett nytt millennium måste vi släppa av och tillåta och acceptera att människan får planera själv. Förmyndandet skall bli mindre.

Det skulle vara intressant om Göran Persson någon gång avvek från det patriarkaliska resonemanget om våra pengar, egna pengar. ”Vi skall fördela det goda som arbete skapar.” Vilka ”vi” skall fördela? Är det inte svenska folket som skall få vara med och fördela? Jag tycker att det i allra högsta grad är en ideologisk skiljelinje som vi borde ha en rejäl debatt om.

(Applåder)

Anf. 19 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Det är tryggheten som skapar grunden för valfriheten. Några människor har alltid upplevt materiell trygghet i livets växlande skeden. Andra kan uppleva det för att vi tillsammans har skapat en bra arbetslöshetsförsäkring, en bra pension, en bra sjukförsäkring, ett bra stöd till barnfamiljerna. Det skapar frihet, det skapar valfrihet och det bygger på trygghet. Det är den generella välfärdspolitiken. Den är starkt förankrad hos folkflertalet.

Jag blir litet ledsen när jag hör Alf Svensson kalla det för förmynderi. Det är inte förmynderi för den arbetslöse eller för barnfamiljen. För många är detta den avgörande förutsättningen för frihet och valfrihet.

Sedan var det uttrycket egna pengar. Vi har just tagit oss ur ett grepp då andra långgivare har kunnat bestämma vad vi skall göra. Vi är nu borta från det. Vi kan höja pensionerna utan att fråga dem på Wall Street. Vi gör det med våra gemensamma egna pengar. Det är en oerhörd styrka för demokratin, för politikens anseende och för tryggheten och friheten i Sverige.

(Applåder)

Prot. 1998/99:10

29 oktober

Partiledardebatt

Anf. 20 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! När man lyssnade på Göran Persson i hans senaste inlägg framkom det mycket om vad Sverige kan göra i världen, förhållandena på Wall Street och vilka bedömningar som görs där, vilka möjligheter Sverige har att i EU gå före på miljöområdet när det gäller livsmedelskvalitet och konsumentinflytande. Allt är i grunden bra. Sverige kan göra många saker bättre i internationellt arbete, medverka till en god utveckling i EU.

Problemet är att det där är en värld som är främmande för många i Sverige, som inte är en del av den dagliga vardagen.

Många människor i Sverige lever i själva verket utanför de riktigt stora städerna i Sverige. Man lever i Småortssverige. Man lever i en bygd utanför det som Göran Persson har talat om hela tiden i dag. I den riktiga verkligheten – inte den politiska verkligheten på internationell nivå – kan man säga att människor, bygder och näringsliv har det mycket besvärligt. I nästan tre av fyra svenska kommuner sker en utflyttning. Man lämnar sin hembygd därför att det inte finns möjlighet till utkomst och sysselsättning.

Detta är någonting som Göran Persson har ett ansvar för att göra någonting åt. Det räcker inte med att föra stora svenska idéer till Bryssel eller få dem debatterade på Wall Street. Man måste klara av att göra ”Hela Sverige skall leva” till någonting mer än ett politiskt slagord.

Det här kan man göra på många olika sätt. Man kan underlätta för små företag. Man kan t.ex. låta bli att göra det som Göran Persson och Socialdemokraterna, och för den delen också Moderaterna, gjorde nu i våras, nämligen höja arbetsgivaravgiften i delar av Norrland i verksamheter som är mycket viktiga för de bygderna.

Man kan göra det som Göran Persson sade i ett av sina tal i den här talarstolen när det gällde att utveckla den svenska livsmedelsindustrin och det svenska jordbruket till en framtidsnäring. Jag kommer ihåg att han sade att det skulle bli en framtidsnäring. Nu har utredning på utredning visat hur man kan skapa förutsättningar för att göra jordbruket, det svenska lantbruket och den svenska livsmedelsindustrin till en framtidsnäring för Sverige och för EU.

Men det gör inte Göran Persson och Socialdemokraterna i det arbete man konkret bedriver här i riksdagen. Där lämnar man Småortssverige, det Sverige som ligger bortanför de stora städerna och bortanför EU, som är den vardag som människor lever i. Där drar man ned resurserna till regionalpolitiken och minskar det som skall vara förutsättningarna. Samtidigt står 60 000 lägenheter utanför de stora städerna tomma – ingen kan bo där längre. Man har inget förslag i den budget som man har presenterat om hur man konkret skall kunna genomföra det som har föreslagits som grunden för att göra svensk livsmedelsindustri och svenskt jordbruk så konkurrenskraftiga att vi skall kunna föra våra idéer till EU. Varför är det på det här sättet, Göran Persson?

Anf. 21 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Det handlar om både-och, Lennart Daléus. Det handlar både om Europa, internationell utblick, och om Småortssverige. Det hänger ihop. Det är en politik för helheten vi strävar efter.

Anf. 22 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Det diskuterades om Mona Sahlin är folktopist, och det är ett ämne som jag borde ha någon synpunkt på. Den som först framförde det var LO-ordföranden Bertil Jonsson. Han utslungade det som en anklagelse, och det är väl fel sätt att använda begreppet folktopist på. Någon gång när jag kritiserade Carl Tham svarade Göran Persson med att säga att han varit folktopist. Det var ett sätt att argumentera som Göran Persson här tog avstånd från. Men om jag skall försöka avdöma frågan, kan jag säga så mycket att jag tror att Mona Sahlin är mer folktopist än Carl Tham.

Det avgörande är nu vilken grupp i regeringen Mona Sahlin kommer att ansluta sig till. Jag tror inte att hon kommer att tillhöra dem som pryar – jag tror att hon är handlingskraftigare än så. Men än så länge har hon tillhört dem som pratar. Detta kan jag säga därför att jag har själv hört henne utveckla detta, att hon ser sin roll delvis som provokatör, att säga saker som andra inte säger. Det lät rätt sympatiskt när hon sade det, men detta att sitta i regeringen skall till sist inte handla om vare sig att prya, att prata eller att provocera, utan om just det som Göran Persson också använde som ett skällsord mot oss, nämligen ”precisera”. ”Ni kräver sådan precision”, sade Göran Persson. Ja, men till sist är det ändå vilka förslag som pratet kokar ned till som avgör om vi kan vända utvecklingen.

”Ni är så heta på gröten”, sade Göran Persson också. Så är det ju. Vi har i årtal sett att Sverige fastnar i massarbetslöshet, att många människor far illa och att det behövs nya grepp. Vi har debatterat ett antal av de här precisa förslagen under i stort sett hela förra mandatperioden, t.o.m. ännu längre, men Göran Perssons besked är att det är intressant, att ”det kan vi titta på”, men ”varför så heta på gröten och varför så precisa”. Ja, skall någonting hända där ute i verkligheten måste vi ha precisa förslag.

Det brukar sägas att det är konstigt att det inte gick bättre för Folkpartiet i valet när det var just Folkpartiets huvudfrågor, t.ex. vården, som diskuterades. Då brukar jag svara att jag inte känner igen det där, därför att jag fick aldrig några precisa svar på de vårdfrågor jag tog upp. När det nu inte ens finns någon socialminister borde väl statsministern kunna svara. Om vi nu har debatterat det under hela valrörelsen borde han ha frågorna aktuella och ta upp detta med de privata inslagen i vården. Kommer det nu att bli så, som vänsterpartister kräver, att utrymmet skall smalna av?

Vårdgarantin var en av era omsvängningar i valrörelsen. Ni gjorde ju några sådana om fastighetsskatt och annat, och där sade ni att ni inte var emot vårdgarantin utan att den skulle utredas. Men i en tidning som kom ut i dag säger utredaren att han är mycket tveksam till vårdgaranti. Också på den punkten skulle vi behöva ett besked. De som står i vårdköerna är heta på gröten, och de behöver ett precist besked: Blir det vårdgaranti eller inte?

Anf. 23 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Vårdgarantin utreds. Vi avvaktar resultatet. Vad gäller diskussioner om andra än offentliga aktörer i vården är vi öppna för ett resonemang. Grundläggande är, Lars Leijonborg: Har vi resurserna? Ni

sänker skatten i Stockholm med 40 öre. Inte ger det mer pengar till vården.

Anf. 24 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Enligt den överenskommelse som har träffats mellan de tillträdande majoritetspartierna i Stockholms stad tillförs vården betydande resurser. Det åstadkommer man bl.a. genom att göra en strukturförändring, som vi har talat om i detta hus och i många kommunalhus runt om i Sverige, nämligen genom att sälja ut en del kommunala företag, t.ex. energibolag. Det är inte alls nödvändigt att driva den typen av verksamhet i kommunal regi. När man säljer får man pengar, som gör att man kan betala av lån. Den räntevinsten kan användas till bl.a. förbättrad vård. Det andra viktiga syftet skall vara förbättringar i skolan.

Jag försökte raljera litet med detta att Göran Persson alltid säger att ”vi är öppna”, men uppenbarligen gick inte ironin fram. Nu säger Göran Persson apropå privata alternativ i vården att ”vi är öppna”. Men det som just nu är aktuellt enligt den tidning som jag refererade, Dagens Medicin, är propåer från er samarbetspartner Vänsterpartiet om att ni har gått för långt i eftergifter mot de borgerliga och att utrymmet för privata inslag skall minska. Jag önskade att Göran Persson inte var öppen för sådana resonemang, bl.a. av det formella eller moraliska – välj vad ni vill – skälet att ert andra vallokomotiv Margot Wallström, om jag får uttrycka mig så, i ett antal debatter med mig har försäkrat att hon är en garant för att den privata vården kommer att värnas också i fortsättningen. Nu är hon borta. Innebär det att också hennes försäkringar är borta?

Göran Persson sade i ett inlägg tidigare i debatten i dag att han är den första att beklaga den höga arbetslösheten. Så vet vi alla att det inte är. Göran Persson är den sista i den offentliga debatten som har tvingats till att ta upp frågan om arbetslösheten. Han sade i intervjun jag refererade att socialdemokraterna förlorade debatten. Jag är glad att han ser det så. Eftersom det hade kommit till en del jobb tyckte socialdemokraterna att debatten var löjlig.

Jag tycker att detta är ett mycket egendomligt perspektiv. Jag anser att det sätt på vilket Göran Persson skildrar utvecklingen i Sverige de senaste åren inte är korrekt. 1997 – förra året – hade Sverige en ganska dålig ekonomisk tillväxt. Sysselsättningen minskade. Ibland kommer Göran Persson med uppgifter i debatterna som jag tycker innebär att han inte handskas med statistik särskilt noga. Man kunde få intrycket av hans inlägg att sysselsättningen ökade förra året, men det gjorde den alltså inte.

Nu har vi haft en period av ökad sysselsättning. Men hur kan Göran Persson vara så övertygad om att den fortsätter om vi inte gör aktiva insatser för att stötta den utvecklingen? Det är den punkten vi har velat debattera i valrörelsen och som vi har velat debattera här. Då frågar Göran Persson bara varför vi är så heta på gröten och varför vi är så precisa.

Jag tycker att det är mycket hög tid att vara precis om fler jobb.

Anf. 25 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Lars Leijonborg för debatten på ett märkligt sätt. Han gör påståenden som inte har någon grund i vad som har sagts förut. Jag har kritiserat den tidigare borgerliga regeringen för brist på tillväxtpolitik och

brist på tillväxt. Nu har det ju vänt. Nu går det åt rätt håll. Vi skall vårda det vi har uppnått. Vi är glada för det.

Var inte så dyster, Lars Leijonborg. Sverige går åt rätt håll. Nu skall vi hålla ihop så att vi också kan hålla emot en internationell konjunkturunedgång. Det är märkligt, tycker jag, att Leijonborg tycks bli allt dysterare när arbetslösheten sjunker.

Prot. 1998/99:10
29 oktober

Anf. 26 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:

Fru talman! Göran Persson var väldigt upplivad i sitt första inlägg – upplivad av det rödgröna samarbetet, förmodligen. Det var väldigt exalterat, väldigt positivt och väldigt engagerat – så pass att hövligheten inte räckte till att se till att det fanns tid kvar. Det var synd, tycker jag. Nu har Göran Persson kommit undan samma fråga två gånger – dels i slutdebatten i TV, dels här. Det gäller hur socialdemokratin ser på integrationsplaner.

Vi har jämställdhetsplaner i Sverige för alla företag med över tio anställda för att man mentalt skall bryta ned den ojämlikhet som finns bland män och kvinnor. Vi borde ha integrationsplaner på exakt samma sätt, så att människor som har ett ”främmande” namn åtminstone får komma till anställningsintervjuer. Så är det inte i Sverige i dag. Det är ovärdigt ett civiliserat samhälle. Därför behövs det integrationsplaner i företag med mer än tio anställda, på samma sätt som vi har jämställdhetsplaner.

Göran Persson sade också att det finns tre grundpelare i den svenska välfärdspolitiken. Han tog i gammal anda – i och för sig på ett positivt sätt – upp jobben. Sedan tänkte jag att miljön skulle komma som den andra grundpelaren. Nej. Då kom rättvisan. Det var bra. Den tredje grundpelaren var solidaritet. Det var också bra.

Men då glömmer socialdemokraterna återigen den fjärde grundpelaren. Grunden för välfärdssamhället över huvud taget är ju att det är ekologiskt hållbart. Detta måste sitta i ryggmärgen om vi skall kunna fortsätta samarbetet. Göran Persson nickar välvilligt. Det verkar bra.

Jag hoppas att det blir fyra grundbultar i fortsättningen, med det ekologiskt hållbara samhället som den första. Om miljöskulden ökar och om vi hela tiden utarmar naturresurserna har vi inte råd med vare sig demokrati, frihet eller någonting så småningom. Detta måste vara den stora utmaningen om det skall bli något rödgrönt samarbete att tala om i fortsättningen.

Sverige är i topp, sade Göran Persson, på många områden. Det är riktigt på många sätt. Samtidigt är vi inte i topp när det gäller att skydda ur- och naturskogar. Vi är inte i topp när det gäller biologisk mångfald. Vi är delvis i topp inom vissa områden när det gäller utsläpp per capita. Det är inte speciellt lysande. Vi är fortfarande inte speciellt bra när det gäller koldioxidutsläpp per capita. Här måste vi också bli bra. Vi måste skärpa oss när det gäller dessa realfrågor – inte bara när det gäller de andra frågorna.

Vi har hört alla partier, från borgerliga partier till andra partier, tala om tillväxt – detta mantra om tillväxt. Tillväxt är i sig ett oerhört flummigt begrepp. Det handlar om en volym, om kvantitet och om BNP-mått. Men det är ointressant om man inte talar om innehållet.

Göran Persson sade att vi kan få ökad ekonomisk aktivitet om skatterna kan sänkas si eller så mycket. Det kan vi få, men det handlar om hur den ekonomiska aktiviteten ser ut. Leder den till ett ekologiskt hållbart samhälle, eller innebär den att vi tar steg bort från ett ekologiskt hållbart samhälle?

Låt oss sluta att använda detta tillväxtmantra så ointelligent. Det är ointressant. Det är ett flummigt begrepp. Det är innehållet i ekonomin som är intressant. Har vi skapat ett innehåll i ekonomin som är hållbart

kan vi också fördela resurserna på ett vettigt sätt. Det är detta som måste vara grunden för ett grönrött samarbete. Vi skall ha ett socialt och ekologiskt hållbart samhälle där dessa mantran faktiskt försvinner. Det går inte att bygga en politik på mantran. Vi måste tala om innehållet – inte bara om volymerna. Det är ointressant. Det är inte storleken det beror på, utan det är innehållet.

Jag hade tänkt lägga en lapp i talarstolen, för jag trodde att Göran Persson skulle ha två sekunder kvar av sin talartid. Tyvärr är det inte så. Jag hade tänkt lägga en lapp här så att Göran Persson skulle komma ihåg vilka frågor jag har ställt och sedan bara kunnat svara ja eller nej. Men se, det gick inte.

Det gällde integrationsplaner, som är viktigt. Ja, räck upp handen, Göran Persson! Skall det bli integrationsplaner? Ja, det är bra. Skall det bli en djurskyddsmyndighet också? Det är på väg. Skall regeringen se över personuppgiftslagen? Bra.

Det är i alla fall 2–1 åt de gröna. Det är alltid något.
(Applåder)

Anf. 27 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag har hushållat med tiden, så jag kan breda ut mig litet på slutet och kanske få någon av mina herrar meddebattörer att använda de enstaka minuter de har kvar om jag kan uttrycka mig tillräckligt provokativt.

Jag tänkte ta upp både det som Lennart Daléus har sagt och det som Lars Leijonborg har sagt. Lennart Daléus har sagt att vi – han syftar väl på samarbetspartnerna Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet – inte har något tydligt uppdrag. Det var ett annat samarbete när Centern samarbetade med regeringen, för man hade ett tydligt uppdrag i att sanera budgeten.

Så kan man ju säga. Men vi har ett mycket tydligt uppdrag, eftersom vi har väljarnas uppdrag. Det är naturligtvis en väldig skillnad mellan att ha ett budgetuppdrag, utfärdat av Finansdepartementet, och att ha väljarnas uppdrag. Jag föredrar att ha väljarnas uppdrag.

Väljarnas uppdrag innebär att vi skall se till att alla har jobb och att vi får ett samhälle som bygger på rättvisa och solidaritet. Det är ett mycket tydligt uppdrag. Det är det som vi skall åstadkomma under denna mandatperiod.

Folkpartiet kritiserade oss för att vi inte har fått igenom våra vallöften – t.ex. det löfte som vi och många med oss har gett om att återställa änkepensionerna. Vi har inte frångått det. Självklart inte.

Vi har en hel rad vallöften som vi har ambitionen att genomföra under den här mandatperioden. Det gäller änkepensionerna. Det gäller nivåerna i sjuk- och a-kassan. Det gäller mer pengar till kommunerna, där vi har kommit en bit på väg. Vi har fått signaler om några avtryck i form av hyressänkningar. Vi har fått en liten skattesänkning på låga inkomster. Vi ser gärna en mer utvecklad skattepolitik med mer rättvisa. Vi har fått sysselsättningsmålet preciserat, vilket är oerhört viktigt för oss. Detta kan nu vara styrande för den politik som vi skall samarbeta kring under de kommande fyra åren.

Vi har många vallöften, Lars Leijonborg, och det är väl klart att vi inte kan få gehör för alla under de 14 dagar som vi hade på oss att för-

handla om den budget som var framtagen i en annan politisk majoritet och beslutad i denna kammare i våras.

Vad detta visar är det absurda i att ha en sådan budgetprocess som en majoritet här i riksdagen har röstat igenom. Den innebär att man låser en politik på våren, dvs. utgifterna. Sedan har man ett val, och det blir ett valresultat som inte har någon som helst möjlighet att få ett reellt genomslag i den budget som riksdagen skall anta på hösten. Det här är en fullständigt absurd situation, och jag hoppas att vi är överens om att vi måste diskutera och hantera den på ett klokare sätt.

Men jag ser också att Folkpartiet i den budget man har lagt fram vill sänka taken, och det ganska rejält. Hur det skall innebära ökade möjligheter för vården, skolan och omsorgen, som Lars Leijonborg talar sig varm för, kan jag bara inte förstå.

Jag har tittat på era budgetberäkningar. Här står det att ni skall dra ned på utbildningen. Ni skall dra ned på anslagen till kommunerna. Ni skall spara på förtidspensionärerna, vuxenstudiestödet och räntebidraget till hyrorna. Ni skall ha mindre pengar än regeringen har föreslagit till ekologisk omställning. Ni skall spara på arbetsmarknadspolitiken, en del underhåll på järnväg osv. Det är mycket besparingar, och totalt skall ni sänka utgiftsramarna. Det är alltså väldigt mycket retorik i det som Lars Leijonborg säger och väldigt litet som har något faktiskt underlag och som skulle råda till en politik som på något sätt vore avancerad.

Självklart vill vi göra mer än vad vi har hunnit göra nu i det här samarbetet, och vi har som sagt mandatperioden på oss. Vi kommer naturligtvis att fortsätta att föra fram precis samma frågor som vi förde fram i valrörelsen. Vi kommer att göra det, och jag utgår från att Miljöpartiet och Socialdemokraterna kommer att göra det. Vi får gå igenom i vilken takt och i vilken ordning vi nu skall ta de här frågorna och hur vi skall se till att få en finansiering som är både rimlig och rättvis och som inte – det vill jag säga till Göran Persson – äventyrar goda statsfinanser.

Jag älskar inte inflationen. Men jag är definitivt motståndare till en ekonomisk politik som överordnar inflationsmålet på ett sådant sätt att man inte kan göra det som är nödvändigt för att få ned arbetslösheten. Jag vet också att jag är överens med den socialdemokratiska kongressen i den här frågan: Sysselsättningsmålet måste överordnas när verkligheten nu ser ut som den gör. Just nu ser verkligheten sådan ut att vi har en hög arbetslöshet – vi och de andra EU-länderna – och en låg, för att inte säga obefintlig, inflation.

Detta är väl, förmodar jag, anledningen till att ni när EU:s medlemsländer senast träffades diskuterade behovet och nödvändigheten av räntesänkningar för att få en expansion och ett konsumtionsutrymme för att på det sättet kunna stimulera en ökad sysselsättning. Då, menar jag, borde politikens budskap och utförande i praktiken vara just detta: att politikens inflytande i Riksbankens fullmäktige var sådant att vi fick se att den svenska riksbanken nu sänkte räntan. Det borde ju vara det naturliga och det rimliga! Men detta har vi sagt nej till, genom en anpassning till en EMU-process som ingen av oss här i kammaren eller i vårt avlånga land har fått säga ja eller nej till.

Detta är den fråga som är den mest avgörande för oss inför framtiden. Att hantera den på ett sådant här sätt gör att människors misstro mot

politiken och demokratin ökar. Det anser jag inte vara vår uppgift. Jag hoppas att vi skall komma överens också om detta.
(Applåder)

Prot. 1998/99:10
29 oktober

Partiledardebatt

Anf. 28 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Gudrun Schyman har fel när det gäller det här med uppdrag. Det var efter det att vänstern under ett halvår vid förra mandatperiodens inledning – jag skall förenkla det – hade slarvat med Sveriges ekonomi som vi åtog oss ett uppdrag tillsammans med den socialdemokratiska regeringen, nämligen att sanera Sveriges ekonomi. Nu har ni tre i vänsterstyret talat om ett brett samarbete, och Gudrun Schyman talar också om alla de saker som det här samarbetet skall innehålla. Det är då jag säger: Ni har ingen plan för det här uppdraget. Ni har i själva verket inte något uppdrag, tycker jag.

Nu säger Gudrun Schyman att hon har fått uppdraget av högsta instans: av väljarna. Men vi har ju efter valet kunnat följa spektaklet med hur ni tre i vänsterstyret har tolkat det här uppdraget. Ni har gjort olika bedömningar.

Låt mig för tydlighetens skull, och för att illustrera detta för kammarens ledamöter, fråga: Ingår det i det gemensamma uppdrag som ni tre har fått av väljarna att införa maxtaxa på dagis? Ingår det i det gemensamma uppdrag som ni har fått av väljarna att redan nästa år genomföra en tydlig skatteväxling? Ingår det i ert gemensamma uppdrag att åstadkomma en förändring av turordningsreglerna för de små företagen?

Anf. 29 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Det är klart att det inte ingår på det sättet. Vi har ju olika väljargrupper bakom oss. Vi är ju inte ett parti, utan varje parti har sina frågor.

Jag hoppas att vi kan genomföra en skatteväxling. Jag hoppas att vi också kan diskutera en klok finansiering och utformning av en maxtaxa.

Anf. 30 TALMANNEN:

Jag vill informera om att Gudrun Schyman nu har förbrukat den talar-tid hon hade till förfogande i dag.

Anf. 31 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Då skall jag inte vara så häftig mot Gudrun Schyman. Men Gudrun Schyman illustrerar precis det jag vill tala om: Ni tycker er ha fått en väldig massa olika uppdrag som faktiskt inte stämmer överens. Detta gör stora delar av svenska folket litet oroliga för med vilken stabilitet och tydlighet vänsterstyret skall kunna föra en politik som är till gagn för hela Sverige – därför att ni säger att ni har uppdrag från olika håll och det är olika innehåll i ert, som ni gärna säger, gemensamma uppdrag. Det är det som gör oss andra oroliga.

Anf. 32 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:

Fru talman! Tyvärr har inte Gudrun någon talartid kvar.

Först skall jag konstatera att det är bättre med en rödgrön reda än en salig blandning, apropå Alf Svenssons försök att vara oppositionsledare.

Sedan vill jag säga att jag delar Gudrun Schymans uppfattning när det gäller centralbanken och att man som politiker inte kan frikoppla viktiga delar av den ekonomiska politiken från den riktiga politiken. Det är orimligt.

Samtidigt vill jag betona – det var egentligen därför jag begärde ordet – att vi från Miljöpartiets sida tycker att låg inflation är viktigt. Göran Persson har rätt i att en hög inflation innebär att man fördelar resurser på ett felaktigt sätt och att det är de svaga som då drabbas hårdast.

Det är samma sak när man har en stor statsskuld. Det är de som har råd att låna ut pengar, om jag förenklar det, som sedan får räntorna.

För att få ihop pengar till räntorna tar man från de många. Att hålla ordning på statens finanser, med låg inflation och en statsskuld som inte är för stor, handlar också i allra högsta grad om en fördelningsprincip.

Vi gjorde upp med socialdemokraterna om den proposition som handlade om konvergensprogrammet, som alla EU-länder tvingades ta itu med. Vi älskar inte EU, som ni vet. Vi vill lämna EU. Men det finns vissa saker man ändå måste göra så länge man är medlem, och dit hör konvergensprogrammet. Då fick vi i propositionen in den skrivningen från regeringen – jag tror att det rent av var Göran Persson som var finansminister – att inflationsmålet inte skall vara viktigare än sysselsättningsmålet. Det är viktigt att konstatera att detta har den svenska regeringen en gång slagit fast. På samma sätt fick vi in i skrivningen att miljöskulden skulle vara minst lika viktig som statsskulden.

Det är om man har de fyra målsättningarna låg inflation, att statsskulden inte är för stor, utan att den avbetalas, att sysselsättningsmålet är bra och att miljöskulden skall minska, och balanserar dem på rätt sätt, som man kan bygga upp en vettig ekonomisk politik.

Men som sagt var, Gudrun Schyman, jag tror också att en rödgrön reda är bättre än den saliga blandning som vi har fått. Det är litet synd att de borgerliga partierna inte formar en rejäl opposition. Det vore egentligen väldigt bra, därför att en rejäl opposition i den tid som nu är skulle nog vara rätt avslöjande. Jag tror att det är väldigt få människor som skulle uppskatta de nyliberala strömningar som tyvärr finns i den borgerliga oppositionens tankegod.

Jag tror att alltfler människor, både i Sverige och i andra länder, förstår att skall vi bygga en framtid inför 2000-talet handlar det om att bygga ett ekologiskt och socialt hållbart samhälle. För att nå det samhället kan man inte ha marknadens diktatur. Carl Bildt var inne på diktatur, Lenin och allt detta. Jag delar den kritiken. Pinochet och Lenin, det är ett elände. Men det finns en annan diktatur, som inte är så blodig men som mentalt är väldigt störande. Det är marknadens diktatur.

Anf. 33 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Jag ställde två frågor till Gudrun Schyman. Dels vad hon tycker om förtryck i kommunismens namn, dels vad hon tycker om änkepensionerna. Jag fick svar på den ena av de två frågorna.

När det gäller änkepensionerna vill jag säga att ni kommer att granskas i den frågan. Det är en ovan situation för er, men ni har gett ett löfte. Ni säger nu att det kvarstår. Vi kommer gång på gång att återkomma till det. Vad gör ni med era löften till änkorna?

Anf. 34 CARL BILDT (m):

Fru talman! Inte för att jag önskar det, men det finns nog en framtid som programledare på TV när det gäller att läsa upp talartider, som talmannen nyss gjort.

Jag skall fatta mig mycket kort, därför att debatten går mot sitt slut. Litet förargligt är det väl att debattordningen inte ger oss möjlighet att diskutera med de delar av regeringsunderlaget, eller vad det nu är, som representeras av Gudrun Schyman och Birger Schlaug, medan vi har en viss möjlighet att diskutera med regeringschefen. Med Birger Schlaug kunde det annars vara intressant att diskutera. Jag tycker att han i denna debatt mest uppträder som om han kandiderade till posten som dörrmatta i Rosenbad.

Nu är det viktiga frågor som ligger framför oss. Det krävs en regering som, för att låna formuleringar också från Lars Leijonborg, inte bara pratar och inte bara pryar utan som också kan precisera. Vi måste få en politik som kan göra Sverige till en tillväxt- och företagarnation, som kan trygga välfärden genom mer av valfrihet, som kan ge oss kunskaper med kvalitet, inte minst för barnen, och föra oss in i det nya informationssamhället, som skapar ett Sverige som står starkt i Europa därför att vi skall kunna stå starka inför framtiden. Det kräver förändring, det kräver förnyelse.

Det vi kan göra från moderat sida är att bereda vägen för detta i kraftfull och klar oppositionspolitik, men också i beredskap för samverkan när de möjligheterna finns.

Anf. 35 ALF SVENSSON (kd):

Fru talman! Jag avstår min tid till eftervården.

Anf. 36 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Jag skall avsluta med två frågor som för oss är avgörande. Den ena är sysselsättningen, den andra är miljön. På båda punkterna är jag besviken på två deltagare i debatten och i det politiska arbetet.

När det gäller miljön är det så uppenbart att det som Miljöpartiet har medverkat till i budgeten inte har satt något som helst spår. Det finns inga mer resurser till miljöarbetet i den budget som nu är presenterad. Man flyttar om litet bland pengarna, men de stolta orden om skatteväxling, att arbeta med sänkning av skatt på arbete och höjning av skatt på miljön, finns inte med. Vi vill att ett sådant arbete skall utföras. Det gagnar miljön, det gagnar sysselsättningen.

Jag är oroad över den syn som moderaterna har på arbete och hanteringen av skatteinstrumentet. Det är av avgörande vikt att vi kan sänka skatten på arbete, det som heter arbetsgivaravgifter. Det finns en bred samsyn om detta i näringslivet, i industrin och bland de andra borgerliga partierna. Jag hoppas att det kan bli verklighet. Jag tror att sänkt skatt på arbete skapar sysselsättning. Skatteväxling ger miljöfördelar och skapar utrymme för sysselsättning. Vi tänker arbeta för det i Centerpartiet.

Anf. 37 BIRGER SCHLAUG (mp):

Fru talman! Lennart Daléus verkar litet bitter för att vi har fått till 1,3 miljarder under de närmaste åren för inköp av ur- och naturskogar. Något som Lennart Daléus fullständigt missade under sitt samarbete med socialdemokraterna.

Egentligen lever vi i en marknadsekonomi, så jag skulle vilja ställa en fråga till talmannen. Får jag skänka en minut till Carl Bildt och en minut till Göran Persson? Så mycket marknadsekonomi har vi inte. Det måste vi ändra, Carl Bildt.

Eftersom Carl Bildt var uppe i talarstolen och resonerade om marknadsekonomi och marknadens fördelar undrar jag: Skall vi ha marknadsekonomi på energisidan också? Ja, nickar Carl Bildt. Utmärkt! Kan denna nick innebära att Carl Bildt och Moderaterna nu anser att kärnkraften skall betala sina fulla försäkringskostnader? Ja, nickar Carl Bildt. Utmärkt!

Därmed har vi en fantastisk möjlighet att låta kärnkraften betala sina egna försäkringskostnader. Centerpartiet vill det, vi vill det, Vänstern vill det, Moderaterna vill det. Nu är det bara några partier kvar, sedan kan vi klara det. Då slipper vi nämligen lagstifta bort kärnkraften. Då försvinner den av sig själv.

Enligt vanliga hederliga marknadsekonomiska principer skall varje energislag egentligen betala sina kostnader fullt ut, även kärnkraften. Vi har fått en ja-nick från Carl Bildt, som tycker detta. Det var samma ja-nick som moderaterna och vi gjorde tillsammans i Energikommisionen. Där sade vi att vi i Miljöpartiet kan släppa kravet på tankeförbudslag om vi i stället får detta. Då fick vi ja från moderaterna, kärnkraften skall betala sina egna försäkringskostnader fullt ut. Jajamänsan, sade moderaten i kommissionen och skrev under en gemensam reservation med Miljöpartiet.

Sedan kom frågan upp här i riksdagen. Då insåg moderaterna det: Hoppsan, det innebär att kärnkraften avvecklar sig själv. Därför ville man inte ge kärnkraften möjligheten att, på fullkomligt normalt marknadsekonomiskt språk, få betala sina egna försäkringskostnader.

Bra, Carl Bildt, nu har vi gjort ett framsteg. Moderaterna och Miljöpartiet kan gemensamt avveckla kärnkraften. Utmärkt!

Jag vill avsluta med att säga någonting om det som jag inledde med. Det är FN-rapporten som visar hur tillståndet är i världen. Det är väl sjutton att vi inte har kunnat få någon debatt om det. Alla viker för det, därför att det är obehagligt.

De senaste 25 åren har världens konsumtion fördubblats, medan 1 miljard människor har blivit fattigare. Lik förbaskat får man höra detta ensidiga mantra: Nu skall vi konsumera mera.

Vad är det för etik, Alf Svensson? Vi kan inte konsumera mer i vår del av världen. Vi måste konsumera bättre. John Stuart Mill, den gamle liberalen – för att ta till någon som Lars Leijonborg och Alf Svensson säkert gillar ganska mycket – sade att vi skall ha ekonomisk och materiell tillväxt upp till en viss materiell nivå. Sedan är det andra saker som skall växa: den fria tiden, dvs. sänkt arbetstid, kulturen och, Alf Svensson, andligheten.

Vore inte det någonting att ta till sig, att släppa det trista och tråkiga mantrat om ekonomisk tillväxt och inse att det är andra saker som skall växa just nu?
(Applåder)

Prot. 1998/99:10
29 oktober

Partiledardebatten var härmed avslutad.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 22 oktober.

3 § Avsägelser

Talmannen meddelade att *Anders Sundström* (s) anhållit om att bli entledigad från uppdraget som ledamot av riksdagen fr.o.m. den 27 oktober.

Kammaren biföll denna anhållan.

Talmannen meddelade att *Karin Norlin* (kd) anhållit om att bli entledigad från uppdraget som ersättare för ledamot av riksdagen fr.o.m. den 15 oktober.

Kammaren biföll denna anhållan.

Talmannen meddelade att *Ulla Wester* (s) av sagt sig uppdraget som suppleant i EU-nämnden.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Talmannen meddelade att *Ingegerd Wärnersson* (s) av sagt sig uppdraget som suppleant i Europarådets svenska delegation.

Kammaren biföll denna avsägelse.

4 § Anmälan om kompletteringsval till Europarådets svenska delegation

Talmannen meddelade att Socialdemokraternas riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält Maud Björnemalm som suppleant i Europarådets svenska delegation efter Ingegerd Wärnersson.

Talmannen förklarade vald till

suppleant i Europarådets svenska delegation
Maud Björnemalm (s)

5 § Anmälan om ändring i regeringens sammansättning

Från statsminister Göran Persson hade följande skrivelse inkommit:

Till riksdagens talman

Jag har i dag med verkan fr.o.m. denna dag entledigat statsrådet och chefen för Socialdepartementet Anders Sundström.

Jag har vidare utsett statsrådet Maj-Inger Klingvall att fr.o.m. denna dag vara chef för Socialdepartementet.

Stockholm den 26 oktober 1998

Göran Persson

6 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 1998/99: 8

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:8 av Maud Ekendahl om spritsmuggling via turistbussar.

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 13 november 1998.

Skälet till dröjsmålet är hög arbetsbelastning.

Stockholm den 22 oktober 1998

Finansdepartementet

Nils Dexe

Enligt uppdrag

7 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Skrivelser

1998/99:17 och 21 till justitieutskottet

Förslag

1998/99:RFK3 till konstitutionsutskottet

8 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

1998/99:27 Ändringar i lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner

Motioner
med anledning av prop. 1998/99:11 Ny skyddsåtgärd vid immaterialrätts-
intrång
1998/99:L3 av Jerry Martinger (m)

Prot. 1998/99:10
29 oktober

med anledning av prop. 1998/99:15 Omstruktureringar och beskattning
1998/99:Sk2 av Marie Engström m.fl. (v)
1998/99:Sk3 av Bo Lundgren m.fl. (m)

med anledning av prop. 1998/99:16 Avdrag för vissa pensionskostnader,
m.m.
1998/99:Sk4 av Carl Fredrik Graf (m)
1998/99:Sk5 av Marie Engström m.fl. (v)

med anledning av skr. 1998/99:5 Hållbara Sverige – uppföljning och
fortsatta åtgärder för en ekologisk hållbar utveckling
1998/99:MJ2 av Gudrun Lindvall m.fl. (mp)

med anledning av skr. 1998/99:8 Investeringsplaner för trafikens infra-
struktur
1998/99:T3 av Eva Johansson (s)
1998/99:T4 av Johnny Gylling (kd)
1998/99:T5 av Harald Bergström (kd)
1998/99:T6 av Johnny Gylling (kd)
1998/99:T7 av Kenneth Lantz (kd)

9 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 27 oktober

1998/99:34 av andre vice talman *Eva Zetterberg* (v) till utrikesministern
Arresteringen av Augusto Pinochet
1998/99:35 av *Owe Hellberg* (v) till jordbruksministern
Mobila slakterier för fjäderfä

den 28 oktober

1998/99:36 av *Stig Eriksson* (v) till inrikesministern
Bostadsdelegationens riktlinjer

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 10 november.

10 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 28 oktober

1998/99:23 av *Mikael Odenberg* (m) till statsministern
Regeringens ton och språkbruk

1998/99:24 av *Berit Jóhannesson* (v) till försvarsministern
Försvaret och vapenrånet i Strängnäs

1998/99:25 av *Berit Jóhannesson* (v) till försvarsministern
Hanteringen av vapen inom försvaret

1998/99:27 av *Erik Arthur Egervärn* (c) till näringsministern
Inlösen av Rödöbron

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 10 november.

11 § Kammaren åtskildes kl. 16.23.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 1 § anf. 7
(delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANDERS FORSBERG

/Barbro Nordström

1 § Partiledardebatt.....	1
Anf. 1 CARL BILDT (m).....	1
Anf. 2 GUDRUN SCHYMAN (v)	4
Anf. 3 ALF SVENSSON (kd)	7
Anf. 4 LENNART DALÉUS (c)	11
Anf. 5 LARS LEIJONBORG (fp)	14
Anf. 6 BIRGER SCHLAUG (mp).....	17
Anf. 7 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	21
Anf. 8 CARL BILDT (m) replik	27
Anf. 9 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	29
Anf. 10 CARL BILDT (m) replik	29
Anf. 11 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	30
Anf. 12 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	31
Anf. 13 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	32
Anf. 14 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	32
Anf. 15 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	33
Anf. 16 ALF SVENSSON (kd) replik.....	33
Anf. 17 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	34
Anf. 18 ALF SVENSSON (kd) replik.....	34
Anf. 19 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	35
Anf. 20 LENNART DALÉUS (c) replik	36
Anf. 21 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	36
Anf. 22 LARS LEIJONBORG (fp) replik	37
Anf. 23 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	37
Anf. 24 LARS LEIJONBORG (fp) replik	38
Anf. 25 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	38
Anf. 26 BIRGER SCHLAUG (mp) replik	40
Anf. 27 GUDRUN SCHYMAN (v)	41
Anf. 28 LENNART DALÉUS (c) replik	43
Anf. 29 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	43
Anf. 30 TALMANNEN.....	43
Anf. 31 LENNART DALÉUS (c) replik	43
Anf. 32 BIRGER SCHLAUG (mp) replik	43
Anf. 33 LARS LEIJONBORG (fp) replik	44
Anf. 34 CARL BILDT (m).....	45
Anf. 35 ALF SVENSSON (kd)	45
Anf. 36 LENNART DALÉUS (c)	45
Anf. 37 BIRGER SCHLAUG (mp).....	46
2 § Justering av protokoll.....	47
3 § Avsägelse	47
4 § Anmälan om kompletteringsval till Europarådets svenska delegation.....	47
5 § Anmälan om ändring i regeringens sammansättning.....	48
6 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	48
7 § Hänvisning av ärenden till utskott	48

Prot. 1998/99:10
29 oktober

8 § Bordläggning.....	48
9 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	49
10 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	50
11 § Kammaren åtskildes kl. 16.23.	50